

המציפה

עתו שבועי

כבר עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשה רמת המצפה:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרין
לחצי שנה 3 50
" " " " 1 75

באשכנז:
לשנה 8 כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על המצפה בלי ההוספה הספרותית אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח

ברכת מו"ט חצי הכתר. כראש הגליון שנ כתרין.

גליון בודד 12 הלר.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקומו הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נימר 76.918 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטראציה

„HAMICPE“

ul. Sw. Sebastjana 32. Kraków.
(בהויז לארץ להוטס: Oesterreleh.)

Kraków, 22 Maja 1908.

גליון כ"א

קראקא, כ"א אייר פ' בחקתי הרס"ח.

במאות והאגניטציה נגד הציונות תתרכה עתה באופן נורא ויש לחוש, שעתה יבא הקץ לתנועתנו, שבאמת, כמו שאנו יודעים כלנו, אין בה בונות רעות. שונאי הציונות יראו עתה באצבע: ראו: לא לחנם נתפרסמו דברי הורוויץ בארגון הרשמי של הציונים, כי הרי גם בי"ד ציוני הורה, כי יפה עשה הורוויץ ואין לרהותו כלל בדברים קשים כמו שעשה לור. ואף אם תאמרו בפירוש בפסק דינכם, כי לא יפה עשה הורוויץ ו"השלח" ו"העולם" בפרסומם דברים כאלה, לא תמחו בזה את הרשם הרע, שתעשו בהוציאכם אותי היב, כי אני בא-כה כל ישראל, שהתמרמרו על הדברים הנ"ל והם מחכים מכם סמיספקציה על הצער, שגרמו להם דברי הורוויץ בעתונם ציוניים.

אחריות גדולה ועצומה נמלתם עליכם רבותי לרון כמשפט הזה ע"ד צרך קיום-היהדות. אל נא תאמרו אדוני, כי אין פה המדובר כלל על שאלת קיום היהדות, אלא על דיב בין שני יחידים. כי בעיני כל העם אין הדבר כן. אתם תוכלו להבטיח בפירוש אף מאה פעמים, שאינכם דניס אלא אותי בלבד. אבל פסק-דינכם יהיה בלי כל ספק בעיני כל העם פסק-דין על כלל ישראל; זאת תוכחו מהרה. אשרי הרואה את הנולד ואשרי היודע את ערך השעה!

לי בעצמי הלא אחת היא איך יצא פסק דינכם. כי הלא ענש מאסר ושליחת ההרות לא תמילו עלי, אלא ענש מוסרי. אבל הענש הזה לא יפגע בי בלבד, אלא ברבבות יהודים החושבים כמוני ואשר בשמם ובפקודתם עשיתי מה שעשיתי. ודעו נא רבותי ושימו אל לבכם אם כדאי הוא להעניש את כל אלה ענש מוסרי בשביל להציל כבוד איש, אשר בכל אופן נרם בטעשיו הרבה נזק וצער לכלל ישראל ובושה וחרפה לנו הציונים, אשר לא במהרה תמחה. מכה שלא תוכל להרפא תבו את הציונות בהוציאכם אותי היב מלפניכם! דעו עד היכן יגיע גור-דינכם. הדורות הבאים ישפטו אם השעה הגדולה מצאה גם דור גדול או לא. אבל גם הדור הזה, היהודים החיים אתנו, ישפטו מיד אם שופטים לאומיים ידעו לשים לב גם לאינטרסי הכלל, כמו שהם מכתיחים בכל עת ארץ כחוג צר של אינטרסי יהודים סבב דבר המשפט. וביה"ד הרם כבר נלה דעתו זה היום, כי יודע הוא את הערך הכללי וההיסטורי של משפטנו, כי הלא התפתח היום פה וכוח עיד "הצעירים", שאין להם כאמת דבר עם משפטנו זה בלי אמצעי.

ובהיות למשפטנו כאמת ערך כללי, אדמה, כי מוכרה אני בתור בא-כה העם, שפקד עלי לקום נגד החולקים על זכות קיומו, להמליץ לא עלי בלבד, אלא גם על זכות קיומו. בתחלה צריך אני להזכיר מעשה שהיה לפני עשרים שנה. הר"ד זינגר, המו"ל את האנציקלופדיא היהודית בשפת אנגליא, ערך אנקטה לכל הכמי אירפה מכל העמים והציע לפנייהם את השאלה: הימירו היהודים את דתם? כלם פה

בתחלה בפקודתכם בתור יהודי וציוני, החרד לקיום היהדות ולהרחבת הציונות, את המלחמה הקשה בתנאים קשים מאד עם אדם, אשר לפי דעהכם ודעתי הוא נורם נזק לכל ישראל. מפרטי המו"מ הכיר, שלא בריתי שום דבר מלבי, אלא האמת באמת בכל מה שכתבתי. עתה אין אחרי מעשי בי"ד כלום, אין לנו בי"ד עליון לקבול לפניו, ביה"ד העליון הוא לנו דעת הקהל. אני מניח את כלי הנשק מידי ומוסרם לכם, לצבור היהודי, שבשמו ובשבילו נלחמתי. לא אני הוא הנענש אלא אתם רבותי, שכלכם התמרמרתם כמוני על המאמרים המדיחים הידועים וכמרמני, שלא נאמרה עוד המלה האחרונה בענין הזה. אך כמו שאין לי היחיד רשות לערער על גזר דיני, כן אין רשות זו גם ליחידים אחרים, לכן אל נא ישלחו לי יחידים מאמרים בענין הזה. אפס, אם הרגיו גזר הדין את הצבור, יריב הצבור את ריבו, יתוכח, יכרך, יבקר את מהלך המשפט, יביע כחאתו באספות, בקבוץ חתימות וביסוד חברות "מזרחי" בכל עיר ועיר, להראות, שאין הציונים בוטחים אלא במנהלים, יודעים להגין על אינטרסי העם. כל החמר נמסר לכם ב"המצפה", שפטו אהם.

שמעין מנחם לור.

המליץ.

דברי עורך "המצפה" כבי"ד בסוף המו"מ.

בי"ד רם!

במצב קשה אני עומד פה לפניכם. כי אני מרגיש, שאין אני האיש המוכשר להיות בעל הדבר החשוב הנרון פה. כי לא בשביל עצמי אני נלחם בזה, אני נצב פה בשם כל העם היהודי, אשר שלחני להגן בעדו ובעד קיומו. היהדות עומדת לפניכם לדין ועליכם לשפוט אותה לשבט או להסד. אם תוציאוני היב-מלפניכם הרי כל העם היהודי יוצא היב ורשות לכל אדם בעל יאוש, שאינו מוצא לפי עניות דעתו תקנה ליהדות, מפני שהוא שופט אותה משפט שטחי, להשתדל בפה ובכתב לבטלה, כי הרי בי"ד ציוני שפט אותה לחובה, שרק מי שהוא בא-כה המיסיון האנגלית הוא מיסיונר ורק מפניו על העם להזהר, אבל מי שעושה אגניטציה אף להמרה כללית לא בפקודת המיסיון האנגלית דוקא, אלא בשם מיסיון אחרת, תהי איוו שתהיה, הרשות לו להשתמש בספרות העברית ולהפיץ דבריו בישראל ואין למחות בידו, כי בי"ד ציוני פסק כן. לכן, בי"ד רם, הזהרו מאד מלהוציאני היב מלפניכם, לבל תתנו פתחון פה לכל בוגדים וזים הרוצים לבטל את היהדות מפני שהם אינם מכינים אותה ואת תכליתה.

זאת ועוד אהרת. הנכם יודעים רבותי, כי גורל היהדות מסורה עתה בידי הציונים וביחוד בידי מנהיגי הציונים, שאתם רבותי באי-כחם. אם תוציאו אותי היב מה יאמרו היהודים הרתיים? הם יאמרו: היהדות מסורה בידיים לא נאמנות ולא

אברך את ידידי המצוין מר אליעזר מאיר ליפשיץ נ"י ואת אשתו הכבודה להלרת להם בן למו"ט, כי יזכו לגדלו ולהנכו לתורה ולתעודה לתפארת אבותיו ולתהלת עמו. גרשם באדר.

המשפט החרוץ.

במשפט הורוויץ-לור.

ביום ו' בשעה ו' לפנות ערב גמר ביה"ד את מועצתו וחרץ את המשפט הזה:

ביה"ד, שנקבע מאת הועד המרכזי הציוני לגליציה לדין ברוב הכבוד בין מר ש"י הורוויץ מברלין ובין מר ש' מ' לור מקראקא, הוציא ביום 15 מאי אחרי המו"מ, שארך מיום 9 עד 15 לחי, את המשפט הזה:

מר לור הטיל בעתונו "המצפה" בגליונות 7, 11, 12, 13, 14 משנת 1908 יגם ב"היהודי" גליון 2 ש"ז כמה פעמים על מר הורוויץ אשמה העלולה להכלים באופן היותר גדול פני יהודי וביחוד פני סופר עברי, הפועל בגבול היהדות, כי הוא עובד בשליחות המיסיון או עומד בקשר עמה, להסית את היהודים לשמד.

ביה"ד נוכח לא רק שאין למר לור שום ראיה לאשמתו, כי אם גם, שמר הורוויץ נקי מכל אשמה כזאת, שהוא עובד בהתאמה לחפץ המיסיון. ביה"ד נוכח אפוא, כי האשמה, שהטיל מר לור על מר הורוויץ, אין לה כל יסוד והיא רבת שוא.

ביה"ד מצא, שמחויז לגבול פעולתו הוא להכריע אם ועד כמה פעולת מר הורוויץ מועילה או מזיקה לחיי העם היהודי ולקיום ידיעת עצמו; אבל ביה"ד הכיר, כי מר לור, בתור עורך עתון ציוני נאמן ליהדות, יכול היה למצוא את עצמו מחויב לקום נגד מאמרי מר הורוויץ במרץ וביחוד למחות על פרסום מאמרו של מר הורוויץ "ההשכלה והחסידות" בעתון הרשמי של המפלגה הציונית "העולם". אבל זאת לא יכלה להיות סכה למר לור להאשים את מר הורוויץ עצמו אשמה כבדה כזאת.

ביה"ד ענש את מר לור את הענשים האלה על חטאו:

(א) מר לור חיב לפים את מר הורוויץ בגלוי לפני ביה"ד.
(ב) על מר לור לשלם קנס 200 כתר לקרן הקימה.

(ג) על מר לור לפרסם בגליון "המצפה" הקרוב את המשפט החרוץ הזה ולשלם למר הורוויץ שכר הדפסתו את המשפט הזה בעתונם "טגבלט", "העולם" ו"היהודי".

(ד) על מר לור לשלם כל הוצאות המשפט ושכר המסע של מר הורוויץ סך 300 כתר.

גלוי דעת.

יהודים, ציונים! בתור חבר ההסתדרות הציונית קבלתי עלי את גזר-הדין הקשה, כמו שקבלתי עלי

אחר ענו לא וכל אחר נתן טעם לדבריו. המענות נתפרסמו בחוברת החכמים הם היו מומחים לדבר, תיאולוגים, יודעי לשונות הקדם וספרות ישראל. יש איפא איזה צרך בנו.

מן העת ההיא נשתנה הרכבה בהשקפת העולם של חכמי הנוצרים. אנו עומדים עתה בעת שכל חכמי העמים באירופה נלחמים מלחמת יאוש, מלחמת השמדה וכליון הרויץ בנצרות. המודרניזם פרץ גם בתוך כהני הקתולים, שהם מתפרצים מפני הקוריע הרומית ומפני הכהנים הגדולים. גם קצת ממשלות עוסקות עתה ברחות הכנסיה מהשתתף בהיי העם. זכרו את ארצות הברית באמריקה, את צרפת, איטליא ואנגליא, כל הארצות הנאורות והקולטוריות באמת. האין זאת שמות שאין למעלה מסנה, להסית עתה, דוקא עתה את בני עמנו להדבק בכנסיה הנוסכת ההיא? הלא שמעתם, כי המשכילים הנוצרים מתקנאים בנו עתה על קשי ערפנו, שעמדנו כדעתנו, לבלתי הדבק בכנסיה הנוצרית והקרבתנו מיליוני קרבנות על דעתנו זאת. היהיו כל הקרבנות ההם לריק? הנוכל להגיד בלי מוסר כליות, כי נפקיד את כל הקדושים, שסבלו בשביל קיום אומתנו כל כך? הלריק נשפכו נהרות דם אבותינו בלי כל גמול ואחרית טובה?

סופרים עכרים רבים עמלו למצוא זכות על קיום היהדות, להנין עליו מפני התנרות טר הורוויץ, כל אהר טצא איזו זכות ליהדות, שבעבורה ראויה היא עוד להתקיים. אבל אורה לפניכם רבותי, שאלו רק בשביל הזכויות הן היוני מחזיקים ביהדות, אז באמת היונו כלנו טפשים וראויים לכל הרדיפות מצד שונאינו, או באמת הצדק היה עם הורוויץ ועם כל התוכעים אותנו לפרוק את עלנו הקשה מעל צוארינו. גם בעלי האפולוגטיקה עצמם ידעו זאת, כי טעמיהם הם קלושים ואינם עומדים בפני הבקרת. האמת היא שכל הסופרים ההם וגם כל איש יהודי יודע גם טעם אחר לצדק קיום היהדות, ואת הטעם היה הם מסתירים בחכם, פשוט מפני הכושה. הם מפרדים שמא יחזיקום לבעלי הויה. אבל ההויה הזאת אמת היא. כשביל יהודים רתיים הלא אין צרך בטעם מיוחד לקיום היהדות. זאת יודה גם מר הורוויץ. אבל גם ליהודים חפשים יש טעם נסתר, שאינם מעיזים לגלותו. אבל בלבם הם מרגישים, שעון קשה מנשוא הוא לעזוב עתה את הדגל בעת שקרובה, כפי שאפשר לאדם לראות, ישועת ישראל לבא. הטעם הוא: כי עתיד גדול ורם מוכן לנו, שיהיה בו כדי שלומים בעד כל מה שסבלנו. לפום צערא — אנרא. כל יהודי, חפשי או דתי, מרגיש זאת. וההרגשה הזאת של עם שלם מכרחה להתהוות לרצון כביר הנובר על כל המכשולים, אין לך דבר העומד בפני הרצון. כל דבר גדול בעולם לא נעשה אלא ככה הרצון העצום של עם שלם. מה היה סוד נבורת פרידריך הגדול ונפוליאון הגדול? ההיו האשכנזים או הצרפתים חזקים או מאשר בעת אחרת? לא, רק הרצון וממילא גם העזו היה גדול בעת ההיא, כי הנכורים הגאונים ההם אצלו מרצונם הכביר על כל עמם בכח סוגסטיבי ועשו גדולות. ולפעולת הרצון הכביר ההוא מחכים אנחנו. אפשר שיקום גם לנו נכור גאוני לאומי ואפשר שרצון העם בלבד יספיק, אם אך תבא העת המכשרת. הנוצרים לא הניעו לגדולתם למשול ככפה בעולם אלא בזכות היסורים הרבים שסבלו מאות בשנים. ואנחנו סבלנו אלפי שנים. שערו נא לאיזה מצב גדול נוכל להגיע. אז נהיה באמת לאור גוים, כי כשרון בנו יותר מאשר לעמים והאנרגיה, שנעצרה שנות אלפים בקרבנו, כאשר תתפרץ לבא לכלל מעשה, או גדולות ונוראות תפעל, אשר יתפלאו עליהן כל העמים ואז כאשר נהיה חזקים עושי גדולות, ישוב גם כבודנו לאיתנו והעמים רודפינו יעזרנו לשוב לקדמותנו ולעמוד בראש עמי התרבות. רק אמונה ברצוננו ובכחנו העצור בנו נחוץ לנו. וסופרים ספקנים כקורנליק, ברדיטשבסקי והורוויץ המה כמכת סרטן בבשר

אומתנו, המה משחיתים בנו את הרצון הכביר בהבעת יאושם, שאין לו כל יסוד. לפני שני אלפים וחמש מאות שנה עמד ירמיהו הנביא בעת הרבן גדול ונורא הרבה יותר מחרכנו של עכשו ונבא: „כי אעשה כלה בכל העמים ואותך לא אעשה כלה“. ככה הנבואה הנשנכה היוצאת מנכול הטבע חיינו וסבלנו, סבלנו וקוינו עד היום הזה. הנבואה הזאת, שמקורה בננוים האומה הישראלית, היודעת בעצמה יתרון ידוע להאריך ימים ולהגיע לעתיד גדול עליון עד למעלה מכל האנושות, הנבואה הזאת נתקיימה במלואה וגם יתר נבואות נביאינו יתקיימו, כי כלן טמונות בסחרי נפשותינו ככה גדול עצור וסגור. ובבוא העת המוכשרה יתהפכו כל הנבואות ההן לאנרגיה עצומה, שכל העמים האדירים לא יעצרו בעדה. אבל העמים הטובים והנאורים יעזרנו לפעול באנרגיה הזאת.

זהו טעם קיומנו וקשי ערפנו, וזהו טעם מספיק בכל אופן. והתנאי הראשון לקרב את העת הזאת הוא הציונות. אבל ספרות כזו, שמכין לנו מר הורוויץ, מעכבה את התנשמות הציונות וסמיל עליה צל שחור וחשרים מצד העם, שאותו אנו שואפים למשוך אלינו, להתחבר עמנו לכח אחר, למען נגיע אל מטרתנו. כלי העם לא נוכל עשות מאומה ומכ"ש נגד העם. וספרות כזאת מוליכתנו בפירוש לעבוד נגד העם.

המאמר הראשון בגליון ז' „המצפה“ כתבתי כאמור באונם מצד העם. ולבטא את האשמה הייתי רשאי, יען כבר בטא אותה פרץ. אל תאמרו כי הפשט שלמדתי בדברי פרץ הוא פלפול, זהו המובן האמתי של דבריו וכי מפני שאדם דוקר את הכרו רק כרמוזים באופן שלא יזמינהו לריק, אף שהכל טכנינים הרמו ומדבר אחד כפה ואחד בלב, פטור הוא מעגש ואני הוא החיב רק מפני שאני איש אמת ובעל עזו, להגיד בגלוי מה שאחרים מרמוזים? אני חשבתני: אחרי שהאשים פרץ את ה' במים-יונרות ולא הזמינהו לדין, א"כ יש ממש בדבר ובפרט אחרי שאלפי אנשים בתוך העם התחילו לרנן אחריו, כמו שכתבתי. הסתנינו לי שני שבועות ואני אביא לכם חתימות אלפי אנשים, ששפטו ע"פ מאמרי הורוויץ לבר כמו שכתבתי.

מר הורוויץ אומר, כי במאמרי הראשון, שלא היו בירי עוד מכתבי ד"ר ברנפלד, היה הכל קלוט מן האויר. הרי ביה"ד יודע ככה, שכך היתה דעת העם ופרץ רמו זאת בגלוי לפני ג' שנים. כי בעד כקף הוא כותב — לא כתבת, אלא שהבסק בא ממקום לא טהור ורמזתי על הרבית, והוספתי שממקום שמסיתים בו רצו לתת לנו יותר ודהינו בכזו, אבל לא כתבתי, שהוא מקבל כסף מהמיוסין. בדבר ה"מחאה" הראיתי ממכתב הרב ד"ר פינק, שלא ירע כלל על מה חתם ובפירוש התנה להוסיף, שאינו מודה לדעת מר הורוויץ. תמיה על מר הורוויץ, שהוא מתאונן רק על מה שעשו לו ואינו רוצה לדעת מה שעשה הוא לרבים, מה שעשה מודיעים ומה שעשו אינם מודיעים. אם אני הרעתי לעשות עשיתי בצקורת הצבור ולתועלתו, אבל כפקודת מי ולצדק מי עשה מר הורוויץ מה שעשה? בפולימונו של פרץ, עושים פירוש כהפץ מר הורוויץ וכשאני עושה פירוש בדברי אין מניחים אותי. מר הורוויץ מכטיה, כי הוא ציוני ויהודי כשר. אבל גם בעלי חברת הקולטורה לפני שמונים שנה, מוזר, גאנו, היינה וכו', היו יהודים לאומיים וראו לכלל ישראל וכל מה שנמצא בתנועת הקולטורה של מר הורוויץ והכריזו נמצא גם בהם ובסוף כלם המירו דתם. עובדות ומעשים רורשים ממני. אבל אני סמכתי על ד"ר ב"פ, שלא היתה לי שום סבה להטיל ספק בדבריו. כל מה שכתבתי כתבתי בתום לבכי ובאמונה. והלא מר ב"פ הוכיח את אמתת דבריו בעובדות וביה"ד יכריע אם יש ממש בדבריו או לא, אבל לי די להראות, שלא בריתי מלבי שום דבר. אלו עמדתי לפני ביה"ד של הממשלה אין ספק שאינו אחראי עוד אם רק

לא בורון כתבתי אלא מתוך רגש חובתי לעמי ובסמכי על אנשים נאמנים לי. — הראיתי לכם, שמסיונרים מעתיקים את דברי מר הורוויץ ומזכירים אותו לשבח ואת דברי אחרים לננאי. מזה נראה שמצאו חפץ בדבריו הדרושים לחפצם. כל אהר ממנו הנאספים פה יתכיש אם ימצא, שמסיונרים מסתייעים בדבריו. האין זאת? הראיתכם רבותי, כי מר הורוויץ רצה לפסול עדותו של ב"פ בהפיצו שמועה, כי שלח יד בכסף „סיני“ ובאשר הרהיקהו מפניו רצה לנקום, וזה עתה גלה ה' דעת, שאין לו שום חשד על ב"פ.

רבותי, ראינו הרבה פעמים, שיחרצו שופטים במשפט רב הערך נור-דין על נקיים לטובת המדינה, אף שהכל יודעים, שהנאשם הוא נקי. כגון במשפטי דרייפוס, הילזנר, הרון ולנדריעל, במשפטי דרייפוס והרון ראינו, שהאמת נקמה נקמתה ומאמאה באכזריות נוראה את האשמים האמתים והורידתם לשחת. בודאי יהיה כן גם במשפטי הילזנר ולנדריעל. אתם, רבותי, בוראי לא תעשו כן, כי אין אנו משהתים ב"כ ואין לנו כל „שטאאטס-ריוון“. כבוד יחיד בודאי אינו „שטאאטס-ריוון“. אל נא תגרמו בושה לציונות! אל תשיתו לב לאובציות, שעושים הצעירים למר הורוויץ, כי לא מתוך הוכחה והכרה הם עושים. שפטו משפט צדק.

פרטי המשפט.

(סוף)

מר הורוויץ מקבל רשות הדבור ואמר: הנכם רואים, שלא יכול מר לזר לתת טעם נכון למאמרו הראשון, שכתב במרם קבל מכתבי ברנפלד. הוא אומר שכתב על יסוד דעת העם, אבל על יסוד כזה אין להאשים אשמה קינקרטיה. מרוע אין מר לזר עונה מענה ברור איה ראיותיו, כי מיסינר אני מלכד, מכתבי ברנפלד, שלא היו בידו בעת ההיא? גם „דעת העם“ אינה כך כמו שהוא אומר. אני קורא את מערכת ה"סנבלט" להעיד, כי קבלה מכתבים, שבהם מתרעמים על „המצפה“. מר לזר מעיד על מאמרי ב"השלה" וכו', העולם" ומיכח מיאשי שם, כי כובל אני את כל היהדות ורוצה בשמך. כמה קצר-ראות האיש הזה! מאמרי הראשון „בהשלה" רשום בשם „היהודים והגיונות“, זאת אומרת, שלא הצעתי את מחשבותי לפני העם באופן חיובי בתור הלכה למעשה. אלא הבעתי מחשבותי ורגשותי המיפשמים המצעירים אותי ואת כל האינטליגנץ היהודית. ד"ר גוטמן שואל: לאיזו תכלית הבעתי זאת? מי זה יוכל לחשוב אחרת מאשר הגדתי. בפירוש: לכל יהי מצב היהדות של עכשו נקל בעיני היהודים החושבים מחשבות, למען יעיינו בדבר ויבקשו תחלות להציל את היהדות מבליון. יותר באיתי זאת במאמרי השני ב"השלה" „שתי דרכים“, שבו אמרתי ואמר גם עתה: היהדות עומדת על רגלי תרנגלים. הגלות אוכלה אותנו בכל פה וגזולה ממנו את מיטב כחותינו ורק הנחמי שוא הם הטעניה, כי בח החיים המכעי או פוליטיקה בארצות פזורנו ואוטונומיה לאומית יאריכו את חיינו, אינו מאמץ כזה, אין לי אמונה בגלות, אני שינא אותה בכל כחותי. היהדות תחיה רק אם יהיה לאל ידה לצאת מן הגלות ולשוב לארצה הישנה. שואלים אותי אם נכון לעזר מחשבות ספק באלה. לדעתי חובה היא להעיר את העם על הסכנה שכללות. אבל יש לדעת שבשעה שסופר יהודי הונה ספקות כאלה אין לו פניות עצמיות ולא ייעץ לכבוד. אולי אין מר לזר מבין, שבשעת כתיבת ספקות כאלה יזוב דם לבו של הסופר ונשמנו תכנה בקרבו על הרבן עמו היקר לו כמו למר לזר, אינו יודע כמה לילות עמל וכמה ימי עני יש להסופר במרם יכתוב כזאה. אבל שקר הוא כי הערצתי את מיסר הדת הנוצרית או פתיתי באיזה אופן לשמך. להכניס בונות כאלו במאמרי לא יועיל הפלפול, כמו שלא הועיל למר לזר הפלפול בדברי פרץ ב"הצפה".

האגדות ואת הפוסקים. (לזר קורא את הדברים בגליון "העולם").

ד"ר רפפורט: הלא גם יה"ש בתב בקרת על התלמוד, הגם הוא היה מיסיונר?
לזר: אכל ממאמרי ה' בצרופס ול"ז הכין העם בן.

היוב"ר: הנה האשמת את הורוויץ, כי הכסף שנדב ל"סיני" בא מהמיסיון, היש לך ראיה לזה?
לזר: לא התכונתי לזה, אלא אמרתי, כי ממקום שרוצים בו בבטול היהדות, כבר בקשו לתת לנו הרבה יותר ודחינו את הנהגתם בכונן, אין ללמוד בדברי מה שלא כתוב.

ביה"ד נועץ בסוף, אם להזמין את העדים האחרים, שבקש לזר, להוכיח מפייהם, כי דעת העם היתה באמת כדבריו. ביה"ד החליט, שאין צורך להזמין, כי לביה"ד ידוע כבר, שבאמת היתה בן דעת העם. — המשפט נשמט ליום ד', יום כוא הד"ר ברנפלד. אז דרש הורוויץ לחלק את המשפט לשנים ולחרוץ עתה משפט על המאמר הראשון של "המצפה", שנכתב בלי מכתבי ברנפלד ביה"ר החליט, שלא לחלק את המשפט ולהמתין עד כוא ב"פ.

כאשר נפתחה הישיבה ביום ד' אחה"צ נער הויוב"ר כמערכת ה"מנבלט", אשר בפתיחתה לענין המשפט ובפרטים פרטיו נמטה לצר אחד והקדימה לחוות דעה לפני הבי"ד וגם פרטי המשפט לא הודיעה כפי שהיו באמה. היוב"ר הודיע, שביה"ד לא ישפוט על השאלות עצמן, ששאל מר הורוויץ במאמרו, כי אסר על האשמה, שהימלה עליו כי הוא מיסיונר. רשוה הדבור קבל העד ד"ר ש' ברנפלד, שבא מברלין.

ד"ר ברנפלד: בתחלה עלי לרחות את הדבה, כי סבת התקוממותי נגד מר הורוויץ היא שנהא וחשבונות פרטיים. הסבה היא עניני הכלל של היהדות, היא הכריחתי לגלות פעולתו המזיקה כרבים ולהסירה מעל עמנו. אני יודע את הורוויץ זה עשרים שנה. הרבה יחלתי ממנו. אבל אח"כ נעלב. לפני ד' שנים פגשתיו בבזל בקנרס השישי ושמתתי בו, שמעתי אומרים עליו, כי הוא מיסיונר, למשל שמואל ברבש וחיים עמינר מאדסה אמרו לי בן, אך לא האמנתי והגינתי עליו, אצ"פ שכל מפעליו הספרותיים העירו בי חשד. כאשר נהפרסם מאמרו הראשון "לשאלת קיום היהדות", כתבתי אליו, כי אמנם שאלות כאלה מהעוררות ככל יהודי חכם, אבל אין לפרסמן. דמיתי אז, כי המחשבות ההרגשו בקרבנו לרגע ואין לו שיטה בזה, אף שמהצד השני נקרה במחי מחשבת ספק בישרו. וכב"ז המלצתי עליו ושלחתי מאמר הגנה עליו ל"הדור". לפעמים הוכיחוני מיורעי על המו"ב, שיש לי עם האיש הזה, שסכנה בו, אבל תמיד המלצתי עליו וקויתי, שמהיום ישוב מדרבו ויביא תועלת לספרותנו. וגם אחרי שנודע לי, כי כתב מכתב אל המסית ד"ר פרומר, שהוא רוח משחית ליהדות, לא נועזתי עוד להטיל חשד עליו, אמרתי רק, כי קל דעת הוא. אח"כ בא מר הורוויץ לגור בברלין והיה שבני. אז היתה לי ישעת הכשר לדבר עמו ונזכרתי, כי שקוע הוא בנצרות, כי הוא נוצרי מתוך הכרה. מפוסית היא בקשהו מאת עורך "אָסֶט אונד וועסֶט" לעא ווינץ לפרסם, כי רעיונותיו של המסית ד"ר פרומר לקוחים ממאמרו ב"השלח". ובאמת לקוחים הם משם, אלא שפרומר הוסיף עוד את הקונסקווענץ והסית על ידיהם את היהודים לשמד בפירוש.

אח"כ התחלנו לעבוד ביסוד ח' "סיני" ולהוציא את "העתיד". רמייתי, כי התחרט הורוויץ על דעותיו הקודמות ועתה הוא רוצה להטיב מה שקלקל. אך מיד חברתי, כי אחרת אהו. הוא רוצה להשתמש גם באלה לתכליתו הקודמה, בלוטר להפיץ בין העם היהודי את דעות הנצרות. על זה נלחמתי עמו כל הימים. בשביל כך ראשון של "העתיד" כתב מאמר נרוע אלף מונים מכל מאמריו הקודמים. הרבה נלחמתי אהו עד שפתיתו, לכל יפרסם אהו.

שמליצי הורוויץ ב"מנבלט" נמנעו בכונה מהזכיר את מאמרי הורוויץ ב"השלח", כן עשה גם ה' עצמו בדבריו פה וזה הוא העקר, שעליו בנוי החשד. אח"כ קרא מכתבים רבים, שקבל מאת סופרים עבריים ומחברות ומחידים, שהודו לו בדברים חמים על עזו רוחו, לריב ריב היהדות. חברות אחרות מעידות, כי בעריהן נרדפו הציונים אחרי פרסום המאמר הידוע ב"העולם" והחברות היו צפויות להבטל. ומאמרי "המצפה" הצילו את הסיטואציה, כי יבלו הציונים להוכיח, כי לא כל הציונים חושכים בהורוויץ ובעורך "העולם". לפני פרסום המאמר הראשון ב"המצפה" החליטה אספה ציונית בקראקא פה אחד, לקום ב"המצפה" נגד הורוויץ ו"העולם", המביאים את היהדות בסכנה. מר לזר דרש לגבות עדות מפי מו"ל "המצפה" מר הוף, היודע מכסעיו כמה התרנו כל העם היהודי, בלי הבדל מפלגה, על מעשי הורוויץ ו"העולם" ובלם הביעו השערה, כי ה' נמכר למיסיון. גם דרש מר לזר לנכות ערות מפי אנשים ירועים בקראקא, שיעירו, כי כן היתה דעת הקהל גם בערים, כי כן למדו כלם ממאמרי הורוויץ, שבהם הוא שולל כל זכות הקיום לעם היהודי ומבזה את היקר והחשוב לכל יהודי ומרוסם רק את אלה, שנרמו בליה והשמדה לעמנו, שהעבירו רבבות ופלוני יהודים לעמים אחרים.

מר הורוויץ משיב על שאלת אחד השופטים בדבר ברנפלד, כי יחס ברנפלד לו אינו מובן, אולי עניני כסף של "סיני" נרמו שנוי היחס. מינא היתה בלב ברנפלד עליו מכבר. כי ברנפלד רצה ליסד ע"י "סיני" שבועון עברי. הורוויץ סרב לזה מאין קרן מספקה. אח"כ היה מעשה במאהים מרק, שגבה ב' בשביל "סיני" ולא מסרם לקופתו. מזה למדתי, שאין מלחמתי מלחמת דעות, א.א. מהוך שנהא פרטיה. — הורוויץ קרא אח"כ מכתבי "הסכמה" למעשיו ולדבריו מאת סופרים שונים.

אחרי הצהרים החליט ביה"ד, להריץ מלגרם לד"ר ברנפלד לברלין, שיבא ללבוך, להעיד ברין הזה. מר לזר משיב על מכתבי ה"הסכמה", שקבל הורוויץ מאת סופרים מציונים: אם הסופרים המבימו לדברים ידועים הכלולים במאמרו אין כל ראיה, שהם מסכימים למעשיו בכלל. גם אני הנני חפשי בדעות ויכולתי להסכים לקצת דבריו. אבל הרושם שעשו מאמרו בכלל וסדר פרסומם העירו חשד. אפשר שאלמלי הייתי מכיר את הורוויץ פנים אל פנים כהסופרים ההם לא היה החשד מתערר בו, אבל לא חברתי וכל מה שעשיתי עשיתי בתום לבני ובדאגה לקיום היהדות, שה' מביאו בסכנה. ובכלל אין דעת הסופרים מספיקה, כי המלימד קורא את הדברים בבחינה ובבקרת ואינו מאמין לכל מה שכתוב שחור על גבי לבן, הוא מהגבר על דעות אחרים ויש לו המיר דעת עצמו. אבל העם, שאינו מעמיק כ"ב בכל מה שהוא קורא, הצטער סאד על דברי הורוויץ, שראה בהם סכנה עצומה ודרש כמעט נקמה ובעד רגשות העם אלה קמתי לריב.

היוב"ר: הלא היה נכון יותר לעשות זאת באופן אחר, תחת לחרף את ה' עצמו היה לך ללחום רק נגד דעותיו.

לזר: אויזי כן היה נכון יותר, אבל לה' היה זה נרוע, כי לא היתה לו אפשרות להזמין לדון ולריב ריבו. איש אמת אני ומה שאחרים מאשימים כרמוזים מאשים אני בגלוי, כי שפת חנף שנאתי.

ד"ר רפפורט: מר לזר, ההנך מודה בחסידות?

לזר: לא, מהנגד אני.
ד"ר רפפורט: ובקראך איזה מאמר בגנות החסידות, האהה רואה בזה בזיון לכל היהדות?
לזר: לא.

ד"ר רפפורט: ואיך איפא כאת להחליט, כי הורוויץ המבזה את החסידות ב"העולם" הוא מהרם את כל היהדות?

לזר: אבל באותו מאמר ב"העולם" מבזה ה' לא רק את החסידות, כי אכ בפירוש את כל היהדות, את חבמי התלמוד, את בעלי ההלכה ואת בעלי

ענה אבא אל מכתבי הד"ר ברנפלד, ולהראות איזה ערך יש להם, אראכם את מכתבי ברנפלד אלי. פעם כתב לי ד"ר ברנפלד: "יודירי! הענינים מרחפים באויר! ואותם ההרהורים, שעלו על לבך, עלו גם על לבי... בשעה שאני מסתכל בפנים הצנומות של בני ואני זוכר את כל התלאה, אשר המצאם בדרך החיים, בשעה כזאת אני שואל: ליהדות זו, שאנו מקריבים על מזבחה את אשר בנינו, מה היא כעת? אלא שאני מסלק את הרהורי וספקותי בתרועים שונים, מכל מקום ההרהורים ישנם ורק שונים והריוטים שואלים: מה שאלה זו? אבל אם השאלני: על מה שתקתי? הלא הרע יודי, כי הרבה והרבה נשאתי את נפשי לסיועך ולעזרתך, והיה ברעתי ליסד לי בימה ולקראו ביום האמה, בלי משא פנים... הלא רואה אתה, כי מציעים כסף לעניני הציונות ולהמיכה יתומי הרצל ולכמה ענינים, שאין בהם מועיל אפילו כחוט השערה ורק על שפהנו וספרותנו" וכו'.

פעם אחרת כתב לי: "...עלי לא יעשו עוד המאורעות האלה שום רושם. אינני מצטער עוד בחרבן האומה הישראלית, וגם סבותי את לבי ליאש מהקורנו, לראות בבנינה. עוד דור אחד יעבור או עוד שני דורות, ועמא פויזא יעשה במעשהו עד היום, וסוף סוף גם תקופת הנסיסה העבור. ובמתים חפשי מן הצער ומן הבאב לראות עם בנוולו ובשפלותו..."

ובמכתב שלישי: "...בנוגע לשאלות אשר עוררת, בודאי ידוע לך, כי מנקרות הן גם במחי ובלבי זה שנים רבות (וברובן נרמו לי שנערתי חצני מן הרבנות, לבלוי אהיה אנום להצמיד חנף ומרמה) ובודאי הייתי חפץ לברר דעותי ברבים לפי השקפתי, אבל טה אעשה ודרכי מפרותנו אכלות כעת? כאשר קראתי את דבריך ב"השלח" וכפרט כאשר יצאו הנערים המלגלגים ב"הצפה", להשיב — כביכול — על דבריך, שלחתי דברי ל"הדור", לברר השקפתי בענין זה וביחוד להטעים בי אין באן מקום ללגנון, שהרי ספקה ופקפוקים אלו קשים הם ונוגעים לקיום עמנו. אבל פרישטן מצא לנכון לגבות גם הוא את חובו מן "השלח"... נכתוב ב"השלח" קשה לי מפני שנדרתי הנאה מירחון זה, כ"ז שיהיה ביד קלוזנר. זה פרק מכווער בפני עצמו, אם אבא לפרט לך את אשר עשו לי האדמו"ר מאדסה ותלמידו החצוף, ובכל פעם שיעלה זכרון הדברים על לבי ונקמותי בפני על יחוסים לספרות העברית, שהחזיקו בה מדעים וחנפים. והיכן יש בעת לאדם ישר בלי נקודות לכתוב דברים ברורים, אם לא יעלו לרצון לפני קהל הקוראים?

וכשכבד היו מונחים ביד לזר מכתבי ברנפלד, המלאים דבות בזוויות עלי, עדיין כתב לי ברנפלד מכתבי ידידות ולא ראה כל עולה במיסיונרות שלי. מר לזר הציע מכתבים להוכיח, כי דעת הקהל בגלוציא היא בצדו. אני יכול להראוה לכם את מכתבים מאת הד"ר הון ומאת מהתיהו מיויש, המתכרמרים על הרבות ב"המצפה" ומכזים את מר לזר.

עוד התאונן עלי, כי ברשימת הספרים, שיצאו לאור ע"י "סיני", נמצאה גם העתקה ספרו של ו' הוונן. הבה אספרה לכם מעשה בהיותו ועדי הס ד"ר קלוזנר ובריינין: ע"ד ולהוונן לא ידעתי מאומה, כי לא קראתי את ספריו. ההצעה יצאה מאת — ברנפלד וקלוזנר. ואני הסכמתי, מבלי שידעתי את הכן הספר. ובפרט שפרישטן, שבריינין הציע למסור לו את תרנום הספר, גם הוא אמר, שספר השוכ הוא וכדאי להרנמו. ואחרי בן העיו עוד ד"ר ברנפלד להודיע בה"יודישע פרעסע", כי לא ידע מזה. ובאשר הוכחתו על זה ענני תואנות שונות. כאשר נודע בברלין, כי ד"ר ברנפלד עומד מאחורי "המצפה", דבר אהו מר הורודצקי על זה אבל ברנפלד ענהו, כי חלילה לו לתת ידו למעשה מנונה בזה.

הדובר דרש מאת ביה"ד, לבלוי לחמול על לזר ולענשו על שפיכת הדמים, שנרם לו. בזה ננמרה הישיבה הראשונה אחרי שעה ב' לפנות בקר. ביום א', כאשר נפתחה הישיבה, נהנה רשות הדבור למר לזר. מר לזר העיר בתחלה, כי כמו

גם בנוגע ל"סיני" נלחמתי תמיד. אני חפצתי, שלא תהיה "סיני" רק חברה להוצאת ספרים והוא רצה, שהיה הסתדרות לקולטורה, שהכנה ותכליתה אינם ברורים לי גם היום ויש לי יסוד לחשוד בו, שרצה להפיץ על ידה את דעותיו. פעם שאלתי: איזו פרולה הוציא ההסתדרות אל העם? הורוויץ השיב לי בחצפה: היתה בוללורה. שאלתי: איזו? אולי זו של מערב אירפה? הלא תראה להיכן הוליכה! הורוויץ השיב: אני אר חיק ללכת... אז חפצתי לקום נגדו, אך ה"ר קרפלאס מנעני מזה. בהיות ברבש בברלין, אמרתי לו, כי נלאיתי נשוא ואני רוצה להוציא גרוי דעה. אך ברבש עכבני באמרו: כל אלה שהתנדכו בשביל "סיני" האמינו רק לי, בהורוויץ לא היו בוטחים. בעת ההיא נתפרסם המאמר הידוע ב"העולם", עליו להודות, כי בתחלה נהנית, כי גם אני מהננד לחסידות וברכתי את הורוויץ. אך אח"כ העירוני על הערצה הנצרות שבו, שנעלמה ממני בתחלה ונבהלתי כראותי, וכאשר מצאתי את ה"מחאה" ב"העולם" נגד "המצפה", אז הכרחתי לקום. ברבש אשמת הרבית אוכל ג"כ להעיד, אך אולי יסכים מר ה' להפריד את זאת מן המשפט ולהזמין לדין בברלין?

הורוויץ: טוב, על זאת אקבול בברלין, לענין מיסיונר אין לו שייכות. היו ב"ר (לעד): הלא ידעה, כי באשר כתב מר לזר, שה' הוא "מיסיונר פשוט", סמך עליך, שכתבת לו, כי הוא "מיסיונר גמור". הכנוי הזה יש לו מושג, שהאיש עומד בקשר עם המיסיון האנגלית. התובל להוכיח זאת?

ב"פ: אני לא אמרתי זאת. מיסיונר גמור הוא בעיני איש הרוצה להעביר את היהודים לדת הנוצרית. היו ב"ר: במכתבך כתוב, כי הורוויץ "בא בקושרים עם ה"ר פרומר וגם חפץ ליסד חבורה מיסיונרית"; התובל לברר זאת?

ב"פ: כבר הגרתי, כי כתב הורוויץ מכתב אל ה"ר פרומר. אח"כ הראני מכתב מאת ה"ר ברדיטשסקי, שהציע לו לבקש מאת ה"ר פרומר, כי יכתוב מאמרים בשביל "העתיד" ולולא עכבתי על ירו היה עושה כן. ב"חבורה מיסיונרית" היתה כונתי על "הסתדרות הקולטורה", שרצה ליסד. היו ב"ר: במכתבך הראשון כתבת פשוט "מיסיונר" ובמכתבים המאוחרים כתבת דק שעשה "מעשה פתוי והסתה". החפצת להחליש בזאת את האשמה?

ב"פ: אחת היא לי, כזה חפצתי רק לכאר את הכנוי מיסיונר. היו ב"ר (אל לזר): כאשר קבלת את המכתב הראשון מ"ר ב"פ, כי יעיד על האשמה, ההבינות מדבריו, כי הוא בוהב דברים מיסיונריים, אבל אינו שלוח המיסיון?

לזר: כן הבינותי. היו ב"ר: אבל אתה כתבת, כי הוא נמכר למיסיונרים ועומד בקושרים עם מיסיונרים אחרים. לזר: הלא כתוב במכתב ה"ר ב"פ, כי "רצה ליסד חבורה של מיסיונרים". כאשר הציקו השופטים ללזר בשאלות, כאלו היה רוצח נפש בצרחה, קפץ ואמר: אפשר שלא נזהרתי כ"כ בדברי, אבל בהתרגונית המוכנת לא יכולתי לבחור דברים ולכתוב בזוהרות הראויה, שלא יוכל להזמין לדין, אבל אפשר לסלוח על זה וביחוד בעמדי לפני שופטים ציונים.

היו ב"ר: בזה שהזכרת ב"המצפה" שיש לך עד שיעיד, כי מצא את הורוויץ דורש בתור מיסיונר ואח"כ נוכחתי, כי העד הזה מעה, מזה נראה, כי החזקת את ה' באמת כשליח המיסיון. לזר: אני רק על דעתו של ה"ר ב"פ כתבתי ובטחתי, שהוא יברר, כמו שהבטיחתי. היו ב"ר: אבל הלא דברת ע"ד בסף. לזר: הלא אחת היא לענינו. ה"ר ב"פ הסכים, כי באמת אחת היא, אם עומקים במיסיונרות בשכר או חנם. ה"ר פרומר ט: כפי ידעתנו דעת הורוויץ

היא: או ציונות או הרד היהדות לשחת ואיך אפשר לומר, כי הורוויץ רוצה רק בכטול היהדות לבר? ה"ר ב"פ: אבל אני יודע, כי העקר הוא אצלו האופן השנו, כי כמוני איננו מאמין בציונות. ה"ר פרומר ט: הורוויץ אומר, כי יש בנצרות פיוט, כפי ידעתו אמרו כן גם חכמי ישראל אחרים, כמו למשל העם, ההיו כלם מיסיונרים?

ה"ר ב"פ: לפי דעתי אין זה אמת וכל יהודי האומר כן אין לו חלק ביהדות. על שאלה השיפטי יא הר ענה ה"ר ב"פ: כי אין לו ראיות אחרות ע"ד יחסו של הורוויץ ל"ר פרומר ובכתבו "יחסו להמיסיון" לא התכוון אל המיסיון האנגלית ובמלים "עושה מעשה פתוי והסתה" התכוון אל מאמריו. פיליפ: אלו השנה אתה מכתבים כאלה מאחרים, ההיות מבינם כך כמו לזר?

ה"ר ב"פ: כן. ה"ר פרומר ט: א"כ מרוע כתבת באמת, שיש לך ראיות והוכחות ברורות, הלא המאמרים יודעים לכל? אם הזכרת הוכחות הלא עליך להביא עובדות ממשיות ולא המאמרים? ה"ר ב"פ: מבלעדי המאמרים הלא הזכרתי שיתוח, שהיו לי עם הורוויץ, שמהן נובחתי, כי משרתו היא השמר.

השופטים הקיפו עוד את הער בשאלות שונות ע"ד יחסו לענין הזה. אם ראה את הסכנה, שיש במעשי הורוויץ, מדוע המתין עד שיקום לזר מקראקא ולא קרא בעצמו את הקריאה: מיסיונרים עליך ישראל! אם קבל על עצמו להוכיח אמתת דברי לזר, הלא היה עליו לראות, כי לזר כתב אחרת מאשר הוא מוכיח פה? הורוויץ לא בטא רק ספקית והלא גם ה"ר ב"פ בטא ספקות כאלה, כמו שכתוב במירוש במכתבו ל"הורוויץ?"

ה"ר ב"פ: לא קמתי בעצמי נגד הורוויץ, כי זה לא כבר נראה לי, שהוא מתחרט על מאמריו וגם הבטיחתי, כי להבא יועץ עמו בטרם יכתוב איזה דבר.

אחרי הפסקה קמנה גער היו ב"ר במר לזר על דבריו, שרבר עם השופטים בשעת ההפסקה. הוא הביע, כי סדר המשפט עושה עליו רושם כאלו הוא עומד לא לפני שופטים, אלא לפני חבל קמינורים ואם יהיה יחס השופטים לו גם להבא כן, יהיה מוכרח לעזוב את ביה"ד באמירה, שאין לו כמחון בשופטים כאלה. היו ב"ר רחה את החשד והבטיח, כי השופטים רוצים רק לברר את האמת בלי פניה.

היו ב"ר (אל העד): הידוע ה"ר ב"פ את תכן אנרתו של הורוויץ אל פרומר? ה"ר ב"פ: איני יודע. היו ב"ר: ההיה עוד איזה יחס אחר להורוויץ עם ה"ר פרומר? ה"ר ב"פ: לא, רק מה שהציע לו ה"ר ברדיטשסקי להזמין מאמר ל"העתיד" אצל ה"ר פרומר. היו ב"ר: האפשר לחשוד גם בברדיטשסקי? ה"ר ב"פ: לא, הוא אדם ישר, אבל אין נכונה ברוחו.

ה"ר פרומר ט: אמרת, כי רצה הורוויץ לפרסם כי דברי ה"ר פרומר נגובים ממאמרו, הלא זהו בזיון לפרומר ואיך האמר שבא בקושרים עם פרומר? ה"ר ב"פ: כי קשר הורוויץ עם פרומר להרום את היהדות, זאת לא אמרתי, בונתי היתה, כי מחשבותיהם דומות וזאת רצה גם הורוויץ להוכיח ב"אסט אונר וועסט", אך אני לא נתתי לעשות כן. היו ב"ר: על דבר ספרו של ולהוון אומר הורוויץ, כי אתה וקלוזנר יעצתם לתרגמו ולא הוא, האמת הדבר?

ה"ר ב"פ: קלוזנר הציע לא בישיבה רשמית ואני לא סרכתי, אבל לא היתה החלטה בזה ואח"כ נתפרסם הפרוספקט בלי ידיעתי. ב"פ הודיע בסוף, כי בלמה שאמר הוא אמת, כאלו נשבע בבי"ד של ענשים. על עדות ה"ר ב"פ ענה הורוויץ: כדבר

הדברים הנוראים, שאמר ב"פ, כי חפצתי להבנים במאמר "ר' יהודה הלוי", שנרפס ב"העתיד" לא ברבש אמר זאת ל"ר ב"פ, אלא ב"פ אמר זאת לברבש בשם הורודצקי. אבל הורודצקי הכחיש זאת בפני עדים, א"כ מאין ידע זאת ב"פ? הלא את המאמר לא ראה? בדבר יחסו לפרומר אמר הורוויץ, כי אינו מכירו בלל. רק פעם כתב פרומר ב"צוקונפט" של ה"רדן מאמר יפה וחתם "ה"ר יעקב עריאס" מלבוב. חפצתי לדעת מי הוא וכתבתי אליו מכתב נלוו בשם הזה והמכתב חזר אלי בהערה, כי האדרסט אינו יודע.

אח"כ נודע לי, כי פרומר הוא וכי הוא עומד מחוץ להחוס ולא חפצתי לדעתו עוד, וכאשר יסרנו את "העתיד" השגתי מכתב מ"ר ברדיטשסקי, שבו יעצני לקבל מאמר מאת ה"ר פרומר. ספרתי זה לב"פ ואני אמרתי שאין זה נכון ולא ב"פ עכב ביד. הלא שמעתם, כי עשיתי ב"העתיד" על דעת עצמי ולא היה איפא לב"פ השפעה עלי. זהו יחסו ל"ר פרומר, ב"אסט אונר וועסט" חפצתי להוכיח, כי פרומר נגב את דבריו ממאמרו, לבל ידמו, כי אדם גדול הוא. בזה חפצתי להשפיל ערכו, יען ראיתי, כי תובע הוא לשמר, הנה עולה מצדי? ע"ד החשד שהמיל ב"פ ב"הסתדרות הקולטורה" אינו מבין מדוע נטרפה עתה בעוד שהיתה בשרה תמיד, מיד כאשר נתפרסם דבר יסוד "סיני" אמרתי, כי שני חלקים בו: הוצאת ספרים והסתדרות קולטורה בעין ה"עכריה", אבל בפרוגרמה רחבה ממנה. הדבר נהפסס בכל העתונים וב"פ ידע מזה ולא עלה ער דעת אדם לחשד בה ורק עתה מצא בה ב"פ סכנה! אמת ישב"פ התנגד להסתדרות זו, אבל מטעם אחר, כמו שבאר לי. הוא חשש, שהיא לאומית ביותר ויהודי המערב לא יחפצו להשתתף בה.

להוציא ספרים עברים הם רגילים, כמו שהוציאו ספרי "מקצי נרומים", אבל לקולטורה יהודית לא יתני ידיהם, ואני אמרתי: אני מותר על כספם ולא אותר על התכונה הלאומית של "סיני". לתרגם ספרו של ולהוון לא אני הצעתי, כי אינני יודע את הספר, אבל ברנפלד וקלוזנר הציעו. ברבר שיחות ב"פ עמדי יכולתי לגלות יותר מאשר גלה הוא. אבל איה התגוון? הנהו מיסיונר המתנהג בכל דבר ביהודי כשד ומגדל בניו כיהודים וכלם מדברים עברית?

ביום ה' בפתיחת הישיבה הציע העד ה"ר ב"פ, כי יתן לו ביה"ד לשאול ג' שאלות את מר הורוויץ ואם ימצא קורת-רוח בתשובתו יחליף את דעתו על אדותיו וישוב אל דעתו עליו, שהיתה לו לפני. איני נוטה לשום צד — אמר מר ב"פ — ואין דבר אם עדותי תהיה אולי לטובת מר הורוויץ. את האמת אני רוצה לברר.

מר לזר התנגד לשאלות באלה ודרש, שלא יתן ביה"ד ידו למרמה בזו. אבל ביה"ד החליט, כי העד חפשי הוא בעדותו. גם מר הורוויץ הסכים. ה"ר ב"פ שאל איפא את מר ה': א) באשר הבחיש הורודצקי, שאמר לי, כי ישנם במאמר "ר' יהודה הלוי", שנכתב בשביל "העתיד", דברים מכווערים נגד היהדות, מדוע לא גלית לי זאת, למען אוכל להוכיח על פניו, כי כן אמר לי? ב) מדוע חדלת להראותני את מאמרי "העתיד" כמו שהתחייבת? ג) הרי היינו יודים נאמנים ורק יוסף ליאן מזכיר "סיני" הכנים רוח שנאה בינינו, מדוע לא השתדלת להוציא מלבי את החשד, שאינך רוצה להראותני את המאמרים למען לא אעכב להכנים ב"העתיד" דברים נגד היהדות?

היו ב"ר: אתה אומר, כי היתם יודים נאמנים, ואיך אפשר, כי דבר קטן כזה, שעשה ליאן העיר כך חשד נורא בזה? ה"ר ב"פ: דבר הקטן אך מלא את המאה, כי החשד היה מקורם, אבל מדוע לא עמל מר ה' להוציא מלבי את החשד? מר הורוויץ עונה: א) באמת הגרתי ל"ר ב"פ, כי הורודצקי הניד לי אחרת וב"פ היה יכול בעצמו לעשות איזה דבר להוציא מלבי אם רצה. ב) חדלתי להראות את מאמרי "העתיד" לב"פ רק באשר ראיתי, כי אין לו חפץ לדאותם, אין לו פנאי

מר הימאן ומר כלנקשמיין ערערי על תמיכת אלף ומאתים כתר, שהקהלה נותנת לביהכ"נ לנאורים. הכסף נתן כתר הרמת ההשכלה ובאמת אין ביהכ"נ מיוחד להרמת ההשכלה אלא לתפלה. אנשי ביהכ"נ הוא עשירים הם ומדוע אין נותנים תמיכה לבתי תפלה אחרים? הם דורשים למחוק את התמיכה הזאת ולהוסיף על תמיכת תלמוד תורה, למען יוכל בית ה"ת למלא תפקידו כראוי, שילמדו התלמידים שפת עבר על בריה ולמודי חול במדה מספיקה, יתחנכו גם בנמנסמיקה, ילכו למיל. היוכ"ר וד"ר פישלר ומר עהרענפרייז ענו, כי התמיכה לביהכ"נ לנאורים אינה נתנה לשם הרמת ההשכלה, אלא לשם תמיכת הצדקה. כי יש לביהכ"נ הוא גם ח' צדקה, ורק חמשים או ששים חברים נושאים שם את עול התוצאות ועליהם לדאוג למאות עניים. כל החברות בעיר מקבלות תמיכה מהקהלה, לכן נכון לתת גם לח' היא תמיכה. ע"פ דרישה מר כהנא נמסרו הדעות לענין הזה בחשאי. וכאשר נמנו הרעות נמצאו רק חמש נגד התמיכה וי"ר בערה. התמיכה נשארה.

ענינים מדינים

חקים חדשים. כחדש הבא הכנים הממשלה אל הפרלמנט הצעות ע"ד הורדת מס הבתים והרמת מס היי"ש וע"ד במחוק כל אדם לעת זקנתו ותלשתו. הורדת מס הבתים תועיל, שירבו בוני הבתים וממילא יוגלו הדירות. במס היי"ש הורש המצא הממשלה לא רק שלומים בער הבתים, כי אם גם לתת שלשים מיליון לקפות המדינות. החקים האלה יצאו אל הפעל עור בקיץ הזה. — הפרלמנט עוסק עתה כחוק היספת מספר החיל להגנת הארץ ובחוק מתן תמיכה לבני בית הרוריוסטים הקרואים לצבא. גם החוק הזה הובא בדרך הצעה נחוצה ושתי השלישיות הדרושות נמצאו רק בדחק גדול. הממשלה היתה במצוקה.

סטודנטים מתרגזים. מיום שקראו הקלריקלים למלחמה על האוניברסיטאות והוריעו רצונם לכבשן החת"ר הכדנים, אין שלום בין סטודנטים חפשים וכין חבריהם המחזיקים בדתם. בימים האלה היו הפגנות ומהלומות בפולישבניקום הוויני ובאוניברסיטת בנגראץ. בעיר האחרונה באו העירה כאתים אכרים, שחפצו ללכור את בית האוניברסיטה ולהציק להסטודנטים החפשים. כבוא השוטרים ש"חו האכרים ידיהם בהם עד ששלפו חרבותיהם נגד והכוס. גם באוניברסיטת כאינסברוק התנגשו הסטודנטים משתי המפלגות ובאו לידי מהלומות ער שהיה המנהל אנוס לסגור את האוניברסיטה ולכטל את הלמוד.

מכתבים מערי המדינה.

מראקא. כישבת מועצת הקהלה, ביום כ' ש"ו הוריע היוכ"ר ד"ר שמואל מילעם, כי אין סדרים כנכית שכר השחיטה בבית המטבחים וכבר ע"ך חקירה ודרישה בדרך דיסציפליני. נבחר ועד לחקירה מאת המועצה וחבריו הם: ד"ר פישלר, מר גלדגרמ, מר באומינגר, מר הימאן, מר כלנקשמיין, ראש ועד התקציב מר עהרענפרייז הוריע, כי יתומה קמנה יהודית נמסרה לכברי והיא מתחנכה חנוך נוצרי, נחוץ איפא, שתקצוב הנהגת הקהלה מ"ו כתרם לחדש ולמסור את הילדה לידי יהודי. משנה הנשיא ד"ר לנדא אמר, שהוא ינסה לדרוש, כי התן הנהגת העיר את הכסף, כי כבר היה מקרה כזה והעיר נתנה. לכן יש להמתין מעט, ואם לא התן העיר אז תקצוב הקהלה. — לענין התקציב דרש מר באומינגר, שאע"פ שהוספת שכר פקדי הקהלה החלט עתה בח' מאי, תפעל ההחלטה למפרע מראשית השנה, וכן החלט פה אחר. — מר הלל הימאן התאונן, כי הכנסת השחיטה, שמונים אלף כתר מעט היא. קהלת מרנוב אינה גדולה אף כחצי קהלת קראקא ושם טכניסה השחיטה נ"ח אלף כתר. וקראקא, שיש בה צבא רב ובתי חולים, היתה השחיטה יכולה להכניס פי שלש. לפי דעתו אם תחכיר הקהלה את מס השחיטה תהרבה ההכנסה ונוכל להוסיף על שכר השוכים בעין יפה. היוכ"ר ענה, כי הועד, שנבחר זה עתה לחקירה ודרישה, יכרר גם את סבת מעוט ההכנסה. הפרנס מר שמיאל לנדא ענה, כי הקהלות פדגורוה וווייעזיניץ הסמוכות מתחרות בממכר הכשר, ע"כ ההכנסות מעטות, יש לבקש תחלות, למנוע את ההתחרות. — הפרנס מר א. דיימשר התאונן, כי זה כמה החלט וגם נקצב שכר למנות בבית החולים שומר כלילה ועדיין לא נתמנה, הוא דורש, כי לא יעכבו עוד את הדבר הנחוץ הזה ועד כ' חרשים יתמנה. הדבר נמסר לוועד ביה"ח. הפרנסים

לזה או כהו עינינו ושרחה יהרה לו. ג) כאשר נברה השנאה ביננו לא רציתי לבא בדברים עמו.

מר יאהר (אל הורוויץ): ד"ר ב"פ ספר לנו כי כתבת איוה מאמר "ל"העתיד" נגד היהדות ורק הוא מנעך מלפרסמו, כאר לנו את זאת.

הורוויץ: ב"פ לא פסל את המאמר, אלא יעצני, שלע"ע לא ארפיסוהו.

ד"ר ב"פ: אמרתי, כי לרעתי אסור הוא לבא בקהל ויעצתיו לשאול טומחים אחרים.

הורוויץ: באמת שאלתי את קלוונר והוא התיר לי לפרסמו ובכ"ו לא פרסמתיו, לבל יאמרו, כי אני רוצה לעולם רק לשאול שאלות בלי הרוצים. לזר. אהמול גזכר פה דבר חשוב, שלא שמו לו לב כראוי. שמעתם, כי הר"ר ברדיטשביסקי הציע לפני מר הורוויץ להזמין מאמר בשביל "העתיד" אצל המסית ד"ר פרוסר. האין מזה ראיה, כי היה נודע, שתורוויץ צריך באמת למאמרי מיסיונרים? הריני עורך עתון עברי זה כמה שנים, מדוע לא הציעו לי מעולם לקבל מאמר ממיסיונר?

הורוויץ: הרי לא אני חיב ברבר, ששלח לי איש מכתב בלי ידיעתי.

היוכ"ר (אל לור): האתה חושד גם את ברדיטשביסקי במיסינוריה?

לזר: איננו מדברים עתה ע"ד ברדיטשביסקי. והלא שמעתם מפי הר"ר ב"פ, כי ברדיטשביסקי הוא אדם ישר, אלא מחי מבוכל מעט... אבל אם רוצים אתם דוקא לסחוב אחרים אל המ"מ אמר לכם, כי אמנם ישנם אנשים בין משכילינו, שהם המימי דעים עם מר הורוויץ. אני מחזיק את מר הורוויץ להישר שבכלם, כי הם מעלימים מחשבותיהם ומביעים אותם רק ברמו ומר הורוויץ מדבר דברים ברורים. הרי ידועים מעשי ה"צעירים" וה"פרקציא" שלהם בקנגרם החמישי, שהפריעו עבודת הקנגרם. בקשו להעביר את הרצל ולמנוע את יסור הקרן הקימה, רצו לעבור דוקא בשבת ואמרו, שכל מי שאינו מבשל ביה"כ ואוכל אינו ראוי לבא בקהלם, גם את שפת עבר דחו וכו'.

היוכ"ר דורש מאת הר"ר ב"פ: לחוות דעתו על ארות ה"צעירים" כתר מומחה.

ד"ר ב"פ ממליץ על ה"צעירים," אבל מודה הוא, שחפצם להרום.

לזר דודש מאת ביה"ד, לשאול עוד מומחה אחר הבקי ברבר ה"צעירים", למשל את הר"ר זינרייך, שהיה בכיה"ד בין קהל השומעים. ביה"ד דחה זאת.

ד"ר רפפורט (אל ב"פ): האמת הדבר, כי כאשר נודע כברלין, כי אתה עומד מאחורי מר לזר כחשת בזה בפני הורודצקי וקצפת, שחושדים אותך בכך?

ד"ר ב"פ: הורודצקי שקר דבר, אולי מפני דרכי שלום, שרצה שנתפוס.

הורוויץ: ד"ר ב"פ ספר אתמול, כי אחרי פרסום מאמרי ב"העולם" דבר אתי בשלום ורק אחרי שנתפרסמה ה"מחאה" קצף שוב עלי. ואני שואל: הנעשיתי מיסיונר יען עשתה ח' "שפה ברורה" מחאה נגד "המצפה"? ואיך יכול ב"פ לדבר אתי בשלום אם ירע שכבר כתב עלי ללזר מכתבי בלע? אם התחרט על המכתבים מדוע לא הודה לפני בתום לבך?

ד"ר ב"פ: את המכתבים לא יכולתי להשיב, ולהגיד למר הורוויץ ג"ב לא יכולתי, שמא יזמין הורוויץ לדין גם אותי וגם את לזר ולא יהיו לנו עדים, ע"ב אמרתי: טוב שיזמין לדין רק את לזר לכדו ואני אהיה העד.

בזה נגמרו המ"מ. המשפט נשמט עד הערב, שאז דברו מר הורוויץ את דברי הקטגוריה שלו ומר לזר את דברי הסניגוריה על עצמו. ממחרת ישבו השופטים כל היום ונועצו ע"ד גור הדין וע"ד נוסחו. בשעה ו' נחרץ המשפט הנדפס בראש הגליון. — אחרי קריאת גור הדין קם הר"ר ברנפלד, לתת גלוי דעת ואמר: אחרי שהשיב לי מר הורוויץ אתמול מענה לפי רוחי על שאלותי, הנני משנה את משפטי עליו

קראקא. כהיות פה ביום ו' שעבר הנציב החדש ד"ר בבזינסקי היו בין הכאים לברכו גם דפומציא מקהלתנו: נשיא הקהלה ד"ר מילעם ומשנהו ד"ר רפאל לנדא. נציב הדבר עמהם על אדות ענינים שונים של הקהלה.

— לפני שנתים כוננה הנהגת העיר פה לשבת מודיעין, להמציא משרות חנם למשרתים, לעוזרים ולפועלים. זה חסד גדול לדלת העם. בשנה שעברה הציע יועץ העיר ד"ר רפאל לנדא, לכונן לשכה בזאת גם ברבע היהודים, למען יהנו גם עניי היהודים מנמלת חסד זה. בימים האלה החלטי ועד הלשכה לעשות כבקשת הר"ר לנדא ולכונן לשכה בזאת בקאזימיר. זאת תהיה תשועה רבה לעניי היהודים.

— בשבוע הזה קראו האופים בעירנו שביתה. אין לחם למכור בכל העיר. אמנם פועלי האופים היהודים אין להם מה להתאונן, זאת הם מורים בעצמם. אך לפי שפועלי האופים הנוצרים דורשים הטבת מצבם הרע, הכרחו הפועלים היהודים לשבות עמהם. ביום א' ש"ו עשו כל הפועלים הפגנה כחוצות, אבל העיר שוקטת. הנשים אופות בעצמן לחם חמים כפי האפשר והנהגת העיר אפתה לחם בעזרת אופי הצבא, למכור בכל חלקי העיר. בע"כ.

קולומביה. (נשמט מהגליון הקודם). אברה גדולה אבדה עירנו כמות עלינו רבינו הגאון הישיש ר' יעקב האומים וצ"ל האבד"ק מארניגראד, ששמש פה כחור ראב"ד בתשע עשרה שנה, אחרי שיצא ממארניגראד מפני הגרוש שהיה ברוסיא. — הנעדר היקר והחכיב הזה היה אחד השרידים מן הרבנים גדולי התורה הנמצאים בדורנו זעיר שם זעיר שם. הוא היה לא לבד רב גדול בתורה ובעל הוראה מובהק ומומחה, כי אם צדיק חסיד ועניו, ירא שמים ואדם כשר במלוא מובן המלה. כהיותו אברך כבן י"ח שנה סמך הגאון הצדיק ר' שלום וצ"ל מבעלוא את ידיו עליו לדון ולתורות כאחד הרבנים, ומאז שמש ככתר תורה כהור אב"ד ומורה הוראות בישראל קרוב לששים שנה. הוא היה מבני בניו של הגאון הגדול ר' יעקב מליסא וצ"ל ונצר מגזע החכם צבי וצ"ל ובכל זאת היה עניו ושפל כרך עד להפליא ובעבור זאת היה אהוב וחכיב ורצוי לכל יודעיו ומכיריו. — כאשר נפוצה השמועה בעירנו, כי תקפה מחלתו של רבינו, כל פנים קבצו פארור ורכים מחשובי עירנו נכנסו לבקרו, ולדאבון לבכנו יצאה נשמתו כשהרה אור ליום עש"ק א' דר"ח אייר, והעיר נכובה. בכור גדול עשו לו כל יהודי עירנו כמותו, התניות סגרו על מסגר ואלפי אנשים נהרו אחרי ממתו. והספידוהו בן אחרותו הגאון המובהק האבד"ק סמניסלב והרבה לתאר את גרל האבדה, שאבדנו כמות ת"ח גדול בזה; ולאחרונה העיר את לבות ראשי קהלתנו, כי יזכרו זכות אבות לבנים וימנו במקום הנפטר את בנו יחידו הרב החריף השלם מר חיים צבי האומים, שהוא קנקן חדש מלא

ישן, איש שהבל בן, תורה וחכמה ומלא כשרונות נעלים וטובים ובקי ורגיל בהוראה. — הבה נקודה, כי יעשו דברי הרב הגדול הזה רושם כלבות ראשי וטובי קהלתנו ויהנו כבוד לתורתו של הרב הנערר למנות את בנו במקומו, ויברכו אותם טובים בעבורו. בן — משה.

ויון. נאשור לאומות ישראל באוניברסיטה הנוניית. אשור לאומות ישראל בבתי המדרש הגבוהים האוסטרליים, ששאפנו אליו זה כמה שנה ושכבר הבטיח אותו המניסטר לחנוך ד"ר מרכט בחיוב, יצא אל הפעל בשבת לפני שבועים. כל השבוע נשאו ונתנו הסטודנטים עם הפרופסורים ובררו להם, כי רשימת היהודים בתור אשכנזים, טשכים או פולנים היא רמאות. ובאשר התיצבו צירי ארבע אגודות של סטודנטים יהודים לפני ראש האוניברסיטה הודיעם, כי הפרופסורים נמנו ונמרו להת-רשית לסטודנטים יהודים לרשום שפה יהודית בתור שפתם, ואותם הסטודנטים, שאינם מרברים יהודית יכולים לרשום "מדברי אשכנזית (טשכית או פולנית) בעלי לאומות היהודים". הרקטור ד"ר פון עכנר הבטיח את הסטודנטים, כי גם בדשימות בשביל הועד הסטטיסטי ירשם כן. הצירים בקשו מאת הרקטור לפרסם את ההכרעה הזאת באופן רשמי. הרקטור הבטיח, כי בן יעשה. לפני זה נחלקו פתקאות בהיכל האוניברסיטה ובחדרי הלמוד, ובהן נאמר: חברים יהודים! המלחמה בעד אשור לאומות עמנו היא כבוד לסטודנטים היהודים. "למען חזק את דרישותינו באו בהמון רב אל אספתנו". הסטודנטים באו הרבה מאד עד שלא יכול ההיכל להכיל את כלם ורבים נשארו בחוץ. המרציא, ציר מועצה הממלכה ד"ר מאהלער, הביא לנאספים את ברכות הקלוב היהודי ובאר את ערך היום, שבו נתאשרה לאומות היהודים בניהמ"ד הגדול והראשון בממלכה וסים את דבריו, שמצאו הסבמה רבה, בדברים האלה: בין הכרת לאומות היהודים של הסטודנטים ובין הכרת לאומות ישראל בלו אין עוד רק קפיצה קטנה. וכי העשה הממשלה את הקפיצה הקטנה הזאת, על זאת ידאג הקלוב היהודי ויפעל בפרלמנט ולא ינוח עד אשר יבצע זממו. דברי הדובר נהקבלו בתרועה ובהחלטה שנהקבלה הביעה האספה את תודהה לפרופסורים ובראשם הרקטור ד"ר עכנר וכזה ננעלה האספה בזמר "עוד לא אברה".

— פעולות הקלוב היהודי בעוז וביריעת עצמו על במת הפרלמנט נמלו פרי טוב בזמן קצר לפי ערך. בימי הפרלמנט של הקריות, אשר לא היה לעם היהודי אף בא-כחו אחד אמתי במועצת הממלכה, אשר יחסם בעד אינטרסינו, לא עלה על לב "בן דת משה" — יהי אשכנזי חפשי או חבד הקלוב הפולני — לחלל כבודו ולעסוק בענין יהודי גמור והיום, כאשר נכנסו אל הפרלמנט ע"י בחירות כלליות גם ארבעה צירים של הלאום היהודי, להגן על עמם בתור יהודים נגד גזל משפט מצד לאומים אחרים, היום כבר נוכחו הצירים בני דת משה, כי הסכילו עשות בשימם על פניהם מפה זר ולאט לאט הם שבים לעמם, שפנו ערף לו ולולא היו אלה אנשים שהוקינו בהתבוללות בודאי היו נכנסים אל הקלוב היהודי. ואות על דברי אלה היא השאלה, ששאל "האשכנזי החפשי" בן דת משה יועץ החצר קורנרא את נשיא הפרלמנט ד"ר וויסקירכנר בגלוי על אדות הפצת עלילת הדם בין העם. וכך אמר בשאלתו: בימי הפסח בשנה הזאת נמצאה ביער בין צוויטאו ובין פוליצקא גוית נער בן עשר שנים, אשר כפי עדות הרופאים מת ברעב ובקור כאשר העה ביער. כיום 18 אפריל הביא העתון "גרנצפסט" בצוויטאו מאמר ובו שנה את המקרה בודון ובשקר ורמו, כי נרצח הנער רצח דתי ע"י יהודים והעיר חסת ההמון לנקם ולשפיכת דם. המאמר נאסר, אכל ציר הפרלמנט בודיג ועשרים חבריו התירו את המאמר לבא בקהל בקראם אותו בלשונו בפרלמנט בתור אינטרפלציא וכן פרסמו כל עהוני האנטישמים בוויין ובמדינה אה המאמר. כל דעת הקהל עומדת איפא תחת רשם

השקר הזה. חלילה לי להשמיע עתה צעקה התמרמרות עמוקה וצערי הרועד בי על אשר נמצאו כ"א איש בפרלמנט כמערכ אירפה, המפיצים את רעל השקר הזה, שהביא כמה מאות שנה מיתה באש ובמים ליהודים. אבל אסור לממשלה לשתוק בזה, לבל יאמרו עליה, כי שתקה בהוראה ולבל יאמרו, כי מזה ראה, כי יש איזה שמץ אמה בשקרים שהפיצו. בעלי האינטרפלציא אינם רוצים כלל שהענה הממשלה עליה. לכן שואל הדובר בשם כל הצירים היהודים אשר כביה את היושב בראש אם רוצה הוא לבקש מאת המניסטר למשפטים למחר להשיב על האינטרפלציא ההיא. הויכ"ר ענה, כי יודיע את המניסטר. כשימנו אל לב, כי ענין הילונר יתעורר עתה שנית וכל העולם הנאור מחכה בכליון עינים על הוצאות הרבר, חשיב עתה מאד מענה גדול הירוריםים בזמן הזה, המניסטר למשפטים ד"ר קליין, שיענה על זה.

בישיבת הפרלמנט מיזם ו' שבוע שעבר, שבה נגמרה הקריאה הראשונה ע"ד החוק להרבות את מספר חיל הארץ, דבר צירנו הציוני ד"ר גבל ע"ד מעשי ראש רופאי הצבא האנטישמי הודיע פון אוריאל. בדברים מעטים אבל חדים תאר את מעשיו. על מענה המניסטר לחיל מגיני הארץ ברבר הרופאים העיר, כי הבטחת המניסטר, כי הנהגת הצבא מהנהגה עם העמים והדתות בצדק בלי הבדל, אינה מתאימה אל העובדות. מיזם שנתמנה האיש הנ"ל לא נהמנה שום יהודי לרופא הצבא. בסוף השנה שעברה לא היו רק י"א רופאי צבא יהודים ממדרגה שניה ורק שני יהודים רופאי-השמאב עליונים. לרופא יהודי אחד אמרו, שאם ימיר את דתו לא ימצא כל מכשול בדרכו. המיובה, שנהנה הממשלה לצעירים הרוצים להיות רופאים בצבא, לא נתנו ליהודים. אנו מוחים נגד המנהג למנות יהודים רק בשעור ידוע, לכן לא נוכל לבטוח בהנהגת הצבא. אם תשנה ההנהגת את דרכה ותקבל רופאים רק לפי כשרונם ולא לפי דתם, זאת יורו הימים הבאים, אבל ברור הוא שהקלוב היהודי אם לא הפר עדיין את עצת שונאינו, עכ"פ הקשה את הוצאתה אל הפעל. כי עתה מהפרסם כל העול שעושים השרים ליהודים הנתונים תחתיהם למרות אמונתם ובשרונם ושקידתם בעבודתם. והעם היהודי יודע, שיש מי יריב ריבו.

א. ב. ווערנער. פרסבורג (אונגהן). מאז נצחו הציונים בקהלתנו הם עומדים בראש הענינים הצבוריים פה ודבריהם נשמעים וזה פלא באונגהן. כבר נוספו חמשים חברים בחברה הציונות חוץ מן האינטליגנץ, שבלה ציונים וכן רוב נכבדי העיר. מספר חברי הח' שלש מאות וחמשים. ויש לדעת, שאין בכל העיר רק אלף בע"ב יהודים כשתי הקהלות, הנאירה והחרדה. זה לא כביר דרש הרב של קהלת הנאורים בבית הכנסת דרשה ציונית אניטמוריה. — בשבוע שעבר פרצה מחלקת עצומה בישיבת הקהל ע"ד שאלה המניד. הציונים, האוחזים ברסן הנהגת העיר ובע"ב אחרים דורשים למנות מגיד קבוע, שידרוש בכל שני שבועות. ומתנדיהם יראים פן יהיה המניד ח"ו ציוני ע"כ הם מתנגדים לו. הקטמות גברו ב"כ עד שהיו צריכים להעמיד שוטרים לפני פתח ביהמ"ב. כת"ק איש עמדו וקראו יחי במלחיהם! הציונים נצחו, כי נמרו להביא ארבעה מגידים לבחינה.

מח"ר. אראד. (אונגהן). כיום ד' שבוע שעבר ראיתי בעירי מודעות גדולות ובראשיהן כתבות עבריות, שבהן נקראים היהודים בדברים חמים ומעוררים, לבא לשמוע דרשות מפי "חכמים יהודים גדולים" מלנדון (שם האחד, כפי זכרוני, דוד בארון) ע"ד היהודים ואלקות. יען כי דבר בזה אינו חיוון נפרץ בעירנו באהי גם אני בהודך הבאים הרבים אל ההיכל הנדול באחד בתי המלון הגדולים. ההיכל היה מלא מפה אל פה ועוד רבים, יהודים ונוצרים, נהרו אל הבית. על הבמה התיצבו שלשה יהודים נושאי זקן ופאות. בדברי שנים הראשונים לא היה כל דפי, אך כאשר התחיל השלישי לדבר, הסיר מעט מעט

את המסוה מעל פניו ער שההגלה בתור מיסיונר והסיה את הנאספים להמיר דתם בדת הנוצריה, במובן הביא ראיות לדעותיו מן התנ"ך. לפי דבריו יש באנגליא כחה שלמה של "יהודים-נוצרים" ויש לה בית גדול בלנדון ובשם הכחה יצאו לשוט בעולם, לעשות נפשות לה. לא יכולתי עוד להתאפק, התיצבתי באמצע ההיכל, הנהצתי לפני הנאספים במתינות ואח"כ קראתי בקול רם, כי הרוברים הם מיסיונרים קנויים בכסף, הבעתי להם בוז וקלון וכל הנאספים הסבימו לי ויחד יצאנו כלנו מן ההיכל, מה שלא פללתי כלל על אנשי אראד. כלם הודו לי על עוז רוחי. ידעו גא אחינו בכל מקום שהם, להזהר מפני סרסרי הנשמות האלה, כי נקל להכשל בהם, כי צויותיהם הן צורות יהודים בשרים פושטי מלפי חזיר. מ. שפירא.

מחרוב ומרחוק.

שונות. כאשר באו מלכי אשכנז לכרך את הקיסר התנפלו אנשים בלתי ידועים על המסעות, שבהם נסעו המלכים וזרקו עליהם אבנים, שהיה בהן כדי להמית. — הקיסר פרנץ יוסף כותב כל ימיו ספר יומי, בכל שנה כרך אחד, אבל אינו רוצה לפרסמו בחייו. — במרוקא קם ריב בין חיי צדפת ובין חיי ספרד החונים שם וירו אלה על אלה, נפלו חללים ונפצעים. — חיל שלש הממלכות, החונים על האי קרטה מימי המלחמה בין טורקיא ויון, ישובו אל ארצם. האי ישאר עומד ברשות עצמו, אף שעוד שם טורקיא נקרא עליו. — גדול סופרי הפולנים הגרים סיענטיעוויטש נשפט בוויין על הוציאו דבה על הסטודנטים הרוטנים, שנתפשו בלבוש וצמו בבית האסירים. כי המיבו לבם ביין ובמגדנות. משפטו נחרץ לשלם קנס חמשים כתר. — כפראג נפתחה בשבוע שעבר תערוכה של ארע ביהם לכבוד חג הששים למלכות הקיסר, שהשתתפו בה גם האשכנזים. בתערוכה יוצג לראוה מה שפעלו שני העמים יושבי הארץ בימי הקיסר בהרשת ובמולטוריה. — רוח סערה, שהתחוללה בארצות הבית באמריקה, החריבה כמה כפרים ושדות. יותר מארבעים נפש אדם נהרגו ומאות נפצעו. — כיום ה' או ו' שבוע זה יבאו שנים ושמונים אכה ילדים. התלמידים ממדרגה ה' של ב"ס לאזרחים ולמעלה, אל חצר ארמון הקיסר בשנכרון, לברכו לחג יובלו. — האיניניר הצרפתי ארמנא המציא תחלה לראות ממרחק עשרות פרסאות. הוא מחבר את הקינימטוגרף עם כלי העברת גלי האור בעזרת החמר סעלעניום וכל מה שנעשה במקום הכלי האחד למשל בוויין יתגלה בראי במקום הכלי השני כנראץ. — בהיות מיסר אשכנז בוויין כבד את נשיא הפרלמנט ד"ר ווייס-קירכנר באות כבוד של הכתר. אות הכבוד הזה קטן בעיני הנשיא והשיב אותו כתודה אל ציר קיסר אשכנז.

משפט הורוויץ — לור. כי היה המשפט כאמת משפט כללי בעל ערך היסטורי קים, מוכיח האינטרס, שהעיר בכל פנות העם. ככל ימי המשפט מלאו מאות איש מכל המפלגות וגם נשים את בית המשפט. מערים מרובות ורחוקות באו לראות ולשמוע. אף שזמן המשפט לא נתפרסם בתחלה. כבר בימי מלחמת העם התהוו כמעט בכל עיר שתי מפלגת צוודות זא": מפלגות הורוויץ ומפלגת לור. הריב לא היה איפא ריב בין שני אנשים, כמו שרן ביה"ד, כי אם בין שני פרינציפים. הצעירים, מעריצי הורוויץ, עשו לו אובציות בכל ימי המשפט בשעת המ"מ, הויכ"ר גער בהם והם עשו את שלהם. בזה היתה יד הורוויץ על העליונה, כי בעלי ברית לור הם אנשים מתונים ולא הריעו ולא השמיעו קולם. לזה הועילה גם תכונת נפש הורוויץ, הוא עשיר עלו עונה עזות, רגיל בתקיפות בעירתו הקטנה ובהטלת אימה על סכיכותיו, הוא איש ערום, מתערב עם הבירות ומרבה בדברים ולור הוא איש רציני, שפל-ברך, חושב הרבה ומדבר רק מעט. "הטנבלט" שנה הרבה את ספור מהלך המשפט וצבעו בצבעי מר קליינמן ועל זה קכל נזיפה מאת ראש ביה"ד. גם את ספורי שני בעלי הדין תאר בשקר, לעשות את לור לזענ. הצעירים עשו משתה לכבוד נצחון גבורם מר

לרוסי נוצרי ובפש מאת יורשיו, כי ילכו בדרכיו וקא יציקו לעניינם, שהלוח להם הנפטר כסף, הירשים הבטיחו. היהודים בקנדא, כעיר מונטריאל בקנדא (אמריקה הצפונית) היו לפני חמש שנים לא יתר מחמשת אלפי יהודים והיום עולה מספרם לארבעים אלף, רובם מרוסיא ומרומניא. יש להם שני עתונים אחד ביהודית והשני באנגלית.

סנולה למקשה לילד, איורים "זכור". כי בשעת הזכרת נשמות יוצאים הילדים. ש. ה.

ברכת מז"מ אברך את דודי מר צבי זאב סידלנדר משרנופול וזו לחתונה בנם מר פיליפ עם מ' שלומה ביליג מברודי. ברנר פרידלנדר — ווייסברני למר א. מ. ליפשיץ ורעייתו בלכוב; הריני מברככם, שהגדלו את בנכם לתורה ולחפה ולמ"מ ועליו יאמרו: אשרי העם שזה בנו.

א. ברש מנהל ביה"ס העברי בכוריסלב. אברך את אהובי מר מנדל וירדמן לארופי ואת ואת הודיו הנכבדים במז"מ מקרב לבי. דוד יונג — סניאמין.

למר ש. צ. ווייס במז"מ מאת המערכת. ברנשי גיל אברך במז"מ אה ש"ב מר רפאל מסר לארופי. מז"מ גם להריון.

חיים בלום — רדימנא. ברנשי גיל ואהבה הננו קוראים מז"מ, מז"מ לרענו מר ישראל האפמל מואלין לארופי עם מ' אסתר זענמאן מקרואנוב. ישראל זילפמן, לעמל האפששמער — זאלין.

קאנבורה

פיר דיא דורך דען פערציין, "יסוד בית ספר עברי" מיט בענין דעם נעכטען שוליהרעס 1908/9 אין קראקוי צו ערעפנענדע יודישע פאלקסשולע [ערסטע קלאסע] ווירד אין קוואליפיציערער לעהרער פיר פראפאגען אינטערריכט [וועהרענד דער נאכמיט-טאגשטונדען] מיט איינעם יאהרעסגעהאלטע פאן K 1000 ביא 16 שטינדיגעס וועכענטליכען אונטער-ריכטע, אויפצוגעהמען געזוכט.

בעווערבער וואללען איהרע אפפערטע, אונטער ביאשלוסם איהרער קוואליפיקאציע אינטעניסע ביו צום 30 מאי ל. י. ביא הערן Mendel Pamm in Krakau איינרייכען.

דער לאנגיעהריגער בעקאנטער דעסמיראמער

מור' שרום אהרן ראזענדהאל

דעמבערג וועלכער מיט בעסטער קיכע שמרענג כשר בעקאנט איז, ערעפנעט איה ל"ג בעומר אין אייגענעם אנשמענדענעם הא-מעל עם רעסמיראציען אין דער פריישהאקער גאסע 18

דאס האמעל איזט מיט אלעם קאני גארט אייסגעשטאמעט, זעמליכע כעריעהמ-ליכטיגען, שטיינענד ביליגע פרייע, אינר קענען וויר דיעזעס האמעל "דען יודען בעסטענס עמפעהלען אויך האפ-פען דאס יעדער איינער אויג דאנקבאר זיין ווירד. צענטרום פיר יוד. בע"ב.

שעברה. שבה נולד שנית העם היהודי ושלה כאי-כחו לבית הנאמנים. ככל האספות החכמות האלה: אל הקלוב היהודי: אספת האזרחים היהודים מביעה כמחנה העז בקלוב היהודי ומבקשה ממנו, להוסיף ללכת בדרך הזאת. אל ראש המניסטריום: האספה דורשת אשור לאומות היהודים ומחה נגד החומרות בשכיתת יום א' אל ראש ועד המדינה גראף בדני בלכוב: האספה דורשה אשור לאומות היהודים זחוס בחירות כלליות ושוות אל הועד.

תבערה. בפומרין (פאמארוזאני) פרצה אש באמצע העיר ולפי שהאוי היה בלתי שקט ומים חסרו וגם כלי כבוי לא היו מצויים נשרפו שלשים בתים, שרובם לא היו מבטחים באחריות. כששים בתי אבות יהודים שוכנים בחוף ועטופים ברעב. העיר היתה גם בלי זה דלה ועניה ועתה הפחוס נגר מאד ואין ביד בעדזי הנצולים לעזור. ראוי שירחמו אחינו בכל מקום שהם על העירה הדלה ויעזרו להקים הריסותיה כפי האפשר. הנזק רב מאד. עזרה נחוצה מיד, כל יהודי שיש לאל ידו, אל נא יתעלם מעזור, יקבצו נא כסף וישלחוהו על שם הרב אב"ד רי שלום מויב Pomorzany.

עלילת הדם בוויילנא. החמירה ע"ד הריגת הילד הנוצרי כבויוויץ אצל ווילנא, שהטילה אימה על כל יהודי ליטא, נששכת והלכת מעט מעט מתחילה האמת לכצבץ. שלשה עדים נוצרים מעידים. שראו את הנערה, אחות הילד, במרס צעקה לעזרה. כבושה כגדים מנאלים בדם, וכאשר נכנסו השכנים היתה לבושה כגדים אחרים. עדים אחרים מעידים, ששמעו באזניהם, כי הנערה התפארה לא פעם אחת, כי תהרוג את הילד, יען כי יומם ולילה עליה לישמור עליו ולסכול צעקותיו, מלבד זאת ישנם כשלישים אחרים מסכיבות ביסטרין המעידים, כי ראו את היהודי החשוד ביום הרצח בניסטרין. השופט לא קרא עוד את העדים. והיהודים בליטא שרויים בפחד גדול. אמנם ימי הפסחא הרוסית עברו בשלום לפי הערך, כי רק בניסטרין פוצצו חלונות היהודים והוריקו את הנוצות מתוך הכרים והכסותות ובלאווארישקי שדרו חנות יהודית והשופטים מהרו לעצור בעד משוכת ההמון ותפשו י"ב מהם. אבל מי יודע מה ילך יום-גדולי היהודים כפטרוברג משתדלים בעד אחיהם.

דרשה והפלה עבריות בביה"ק של נוצרים. מחזה נהדר ומפליא ראו אנשי ווארשא בשבוע שעבר ותמהו. שם מת הנדיב הרוסי לב אויפוב, שהרבה לעשות חסדים וצדקות לעניי היהודים, לאלמנות ולכל קשי יום בתמיכות ובגמלות חסד עד שכלם חשבוהו כאב רחמן. כאשר הובאה גיטתו אל תוך הבמה הרוסית מלאו היהודים את ההיכל ושמעו בכונה ובשפינת דמעות את ההספד שנשא עליו הכהן הרוסי כאשר גמד את ההספד נשאו היהודים את ארונו אל העגלה. אלפי יהודים נהרו אחרי הארון, אשר לפניו הלך הכהן וצלב בידו. אצל שער ביה"ק נשאו יהודים את הארון עד הכפר. שני יהודים הספדוהו שם, האחד רוסית והשני (הסופר א. ד. פינקל) עברית. גם תפלת "אל מלא רחמים" התפללו היהודים שם. הכהן התפלא על הכבוד הגדול, שעושים היהודים

הורוויץ, אבל גם הציונים בעה"ב נתנו שלומים למר לזר בכבדם אותו לדרוש דרשה בשבת בהיכל הה' תקות ציון. ומסומי הוא יחס האינטליגנץ אל הציונים בעה"ב. כאשר כבר פרסמו במודעות בחוצות, כי לזר ירוש דרשה בשבת, באה "פמורה" אל החברה, שלא יתנו ללזר לדרוש פן יבאו הסטודנטים להפריע ותהיה שערוריה. אך בעה"ב לא התו מפני התקיסים והדרשה נדרשה בשם"ע ברב עם ושום אדם לא הפריע.

ליובל הקיסר. קבלנו שתי הצעות יהודיות בדבר השתתפות העם היהודי בחג יובל הקיסר. האחת היא מאת העסקן הצבורי הגורע הרופא ד"ר ראובן ביערער בלכוב, ראש ה' ישומר ישראל" והשנית מאת הח' "אהבת ציון" בכורקא. ד"ר ביערער מציע במכתב חזר, שיקבצו כסף מכל יהודי אוסטריא, לעשות בביה"ס לאמנות "בצלאל" בירושלם מפעלי אמנות יוגנים כלולים בהדרם ועליהם יקמו אותות העם היהודי ואותות בית הקיסר ולהגישם ע"י ועד אגודת הקהלות החדשה בשם כל יהודי אוסטריא אל יד הקיסר, למען ידע את אהדות העם היהודי ושאיתם לשוב לארץ אבותיהם ויכיר את אמנות היהודים בהיותם חפשיים מהשפעת זרים וממנאת שונאיהם. — הח' "אהבת ציון" מציעה לקבץ כסף מכל היהודים, אף מאלה שאינם ציונים, כשביל לרשום את חג היובל של הקיסר בספר הזהב. בזה נרויח שלשה דברים: א) נעשיר את הקרן הקימת, כי אף יהודים בלתי ציונים לא ימנעו מתת גרבותיהם לכבוד הקיסר החביב; ב) נדגיש בזה את עמידתנו בתור עם כפ"ע וזה נחוק, יען לא נתנונו שונאינו להשתתף עמם בהערצת הקיסר בחג היובל; ג) נאצל לרעיונו ערך פוליטי-דיפלומטי. — נחוק שאספות ציוניות תעסקנה בזה, להכריע לאיזו הצעה יתנו היהודים את יריהם.

הציונים בקארלסבאד. כמו בשנה שעברה בן גם בשנה הזאת נוסד בקרלסבאד ועד של ציונים הנאים להתרפא. לעשות אנומיציא במסום הזה. שיהודים מכל העולם נוהרים אליו בכל שנה, כשביל הציונות וכשביל עניינים צבוריים אחרים אשר ליהודים. הועד מבין בעזרת החברה הציונית שבעיר אספות, מיוליס, דרשות והרצאות. אחד מן הועד יושב בבל יום משעה י"ב עד ב' בצהריים ברסטורן "לינקולן" ברחוב ענר ועוכד כשביל הועד. כל ציוני הבא לקרלסבאד יפנה נא אליו שמה ויביא עמו גם את חבריו. לכל יהודי יש באופן הזה שעת הבשר למצוא פה מכרים וידידים חרשים ולפעול על נקלה לטובת הכלל. גזרה או"לית. מגלונג אצל רישא מודיעים אותנו, כי מנהל ביה"ס העירוני גזר, שכל התלמידים ישאו כבעות פולניים בעלי ארבע קצוות ונוצות על ראשיהם. בעיר ההיא כל בני היהודים, אף החסידים, מקרים את ביה"ס. ונקל לתאר איך יהיה מראה פני נער בן י"ב או י"ד שנים הנושא פאות ארוכות ובקשא ארוכה וככע כזה על ראשו. המנהל רוצה כפי הנראה בזדון לבו לעשות את בני היהודים לחוכא ואמלולא, החובה על בעה"ב להגיש ערעור על הגזרה אל ועד החנוך המחוזי ואח"כ אל ועד החנוך לככוב.

זכור הבחירות. בשבוע הזה היו בערים רבות בגליציא אספות יהודיות לזכר הבחירות, שהיו בשנה

ERSTES SPECIAL-HAUS von ECHTEN GRAMOPHONE-PHONOGRAPHE

Engros & Endetail
JOSEF WECHSLER
KRAKAU und WARSCHAU
in Krakau, Grodgasse 71.

רעיוגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העברעאישען לאטטען. — עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט די מארקע "שרייבענדער ענגעל" זאמט 10 פלאטטען נור 35 סלאָרין. ניעמאנד זאל דיעזע בעסטע געלעגענהייט פֿערוויסען.
פרייקוראנטע עט הויפטפֿערצייכניסע אויף פֿער-לאנגען גראמאפאן אונד פֿראנקא.

Die besten und billigsten Uhren liefert KESSLER'S EXPORTHAUS, KRAKAU.

Prima Ankeruhr s. poss. Kette	K	2.—
Remontoiruhr	"	3.—
Roskopf Patentuhr	"	4.—
Mit Doppelmantel	"	6.80.
Schwarzstahl-Remontoiruhr, offen	"	4.—
Schweizer System Roskopf-Patentuhr	"	5.—
Registrierte Adler-Roskopf-Remontoiruhr	"	7.—
Echte Silber-Remontoiruhr, »Gloria«-Werk	"	8.40.
Doppelmantel-Metallula-Remontoiruhr	"	10.50.
Echte Silber-Remontoiruhr, System Roskopf-Patent	"	11.—
Mit Doppelmantel	"	13.50.
Konkurrenzwecker	"	2.90.
Doppelglockenwecker (2 Glocken)	"	3.80.

Für jede Uhr wird streng reelle, 3-jährige, schriftliche Garantie geleistet.
Postversandt per Nachnahme oder Vorausbezahlung.
KEIN RISIKO! UMTAUSCH GESTATTET ODER GELD RETOUR!
Alljährlich werden von mir mehr als 50.000 Stück Uhren zur grössten Zufriedenheit meiner P. T. Kunden versandt.—Preisurant gratis u. franko.

נמצא למכירה מספר מצומצם מאד של

הפרורים (קובץ א') (קובץ ב')

הפרורים אוצרים בקרבם מאמרים, שירים, ספורים, דרמות, בקורת וכו', שהופיעו בשעהם, ב"המעורר" הוצאות ו. ח. ברנר מאת טובי הסופרים הצעירים. כפי שאי אפשר להשיג בעת קבוץ שלם של "המעורר" ונשארו רק חוברות מיוחדות, בשביל זה לקחנו עלינו את העמל, לעשות מהחברות הנשארות קבוץ שלם, האוצר בתוכו רק דברים שלמים וכל אלה שעמלו להשיג את "המעורר" ולא עלה בידם יוכלו בעת להשיג את תמציתו שנאסף ב"הפרורים".

מחיר "הפרורים" כתר אחד ועשרים הלר. — כל קובץ מכורך וחפשי מפארטא.

מלבד זה ישנם בידנו 20 קומפליטים שלמים של "המעורר" שנה ב' (שנה א' אין) מחיר כל קומפלט 4 קראנען עם המשלוח.

ישנו למכירה מספר מצומצם של הדרמה המצוינה "מעבר לגבול" מאת י. ח. ברנר מחירה 2 בתרים 40 הלר.

"בנתים" ספור מאת א. נ. גנסון 20 הלר.

— במקום כסף מקבלים גם מרקאות פוסטה מכל הארצות. —

הכתבת לכספים ולהזמנות:

The International Commission & Export Book Stores
London E. 25 Wilkes Street Spitalfield.

!!! עוד רא היה !!!

ביבער זעהר בילדיג!

מיר זענען אינפאלגע איינעם געלעגנהייטסקויפעס אין דער לאגע פאל-גענרע יודישע אונד דייטשע ביבער צו נאך נייע דאגעווענען פרייען צו פערקויפען. מיר האבען נאך א מענגע אנדערע בילדיגע זאכען, וועלכע מיר ליעפען זעהר בילדיג. — אויף וואונש קאטאלאגע פריי.

ביילין א. אין די שווארצע מעג שטאט K ---20 h ניר K ---10 h

"	1.40	"	"	"	1.30	"	"	"	"
"	— .80	"	"	"	1.—	"	"	"	"
"	— .70	"	"	"	— .80	"	"	"	"
"	— .75	"	"	"	— .90	"	"	"	"
"	— .50	"	"	"	— .60	"	"	"	"
"	4.—	"	"	"	5.—	"	"	"	"
"	4.20	"	"	"	5.—	"	"	"	"
"	2.20	"	"	"	2.50	"	"	"	"
"	— .75	"	"	"	— .90	"	"	"	"
"	1.80	"	"	"	2.40	"	"	"	"

Nossig A. Abarbanel Drama statt K 2.40 nur K 1.20
 Rosenfeld, Lieder gb. " " 9.60 " " 5.50
 Beck, Wesen des Judentums " " 2.40 " " 1.60
 Hess M. Gesammelte jüd. Schriften " " 4.20 " " 2.80
 Hertz R. Jüd. Kochbuch eleg. gb. " " 4.40 " " 2.40

בייא בעשטעלונגען פאן 20 קראנען בייא פארהעריגער אייגענדונג דעם בעטראגעס טראגען מיר אויך האלבעס פארטא. — בוכהאנדלונגען און פער- איינען ענטשפערעכענדען ראכאמ. — אללע ביבער זענען נייא,

The International Commission & Export Book Stores
London E. 25 Wilkes Street Spitalfield.

Newyorker Germania

LEBENSVERSICHERUNGSGESELLSCHAFT.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 K. 539,686 228.—
 Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905 " 176,528 370.—
 Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 " 30,748,986.—
 Ueberschuss vom Jahresumsatz K. 2,215,336.— }
 Reserven v. früheren Jahren für Dividenden „ 11,718,647.— } " 13,934,003.—

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:

- 1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres;
- 2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objektiv falsche Deklarationen enthält;
- 3) Reisen um die ganze Erdkugel unterliegen keinen besonderen Prämien;
- 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; nach 3jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizze frei verfügen, gemäss der in der Polizze ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien
Sigmund Gleitzmann, Krakau
 Jasnagasse 5.
 Agenten unter günstigen Bedingungen gesucht.

דיא פיליאלע דער קאיו. קענ. פרוויליג. גאליצישען אהציען-היפאטהעקענבאנק

אין קראקווא, היינפלאטץ (עקע דער ברירעראנסטע)

האט איינע

פאר שוס-האססע

(אייננאנג פאן דער ברירעראנסטע) ערעפאנעט.

דיועבע געוואהרט אנליהען גענען רעווערס, ריקצאהלבאר אין וואַכענטליכען, מאַנאַטליכען אָדער פֿיערטעליאַהרליכען ראַטען.

לייהט אויך געלד אויף ווערטפאפיערע זאווי אויף זילבער, גאלד אונד עדעלשטיינע.

האטער ציפפער

מיינען פ. מ. געסטען מאכע איך היעמיט בעקאנט דאס נאכדעם איך די פיליאלע מיינעם האַטעל

סטאניסלאווס גאססע נוי 4

ווי-זאווי מיינען האַטעל רייטאנא נוי 4 ערעפנעט אונד טיט גרעסטען קאַמפאַרט איינגעריכטעט, דאכוי על עקטרישעם ליכט באדע צי מער ווי אויך איינע

מילכהאללע

וואַ שפיינען שמאקקהאפט זינד אונד מיט זארגפולעלינסטער בעדינונג פערזעהן, אויך איינען הערליכען זאמערגארטען פיר מילכהאללע איינגעריכטעט האכע; צוד בעקוועמליכקייט מיינער געסטע האבע ביים פאַסט עט מעלעגראפענאמט ער-ווינקט דאס ביי מעלעגראפירען אן מיינע האטעלס ציפער האטעל, אדער האטעל-ציפער אלס איין ווארט בעטראכטעט ווירד, אונד די זעלבע אדרעסע גילט פיר ביידע האַטעלס

אום צאהרליכען צושפרוך ביטעט

הירש ציפפער פאראמל האַטעל עט רעכטטויראציאן קאטען.

מלון אשכנזי-עברי

Deutsch-hebräisches Wörterbuch von Dr. M. Margel.

הנני מהכבד בזה להודיע, כי הוצאתי הקומיסיה של מלוני מיר המו"ל ל. קליין והתח שמקחו היה מקודם 20 כתר אפשר להשיגו רק אצרי או ע"י אדמיניסטרא-ציא "המצפה" מהיום והלאה במחיר 12 כתריום: איני שולח מלוני לשום אדם בוקיפה (נאכנאמה) וצריך כל דורש לשלוח את המחיר מראש על פי האדרסה:

Rabbiner Dr. M. Margel Požega (Slavonien). — למו"ס הנחה הגונה. —

פחמי-אבן

ממכרות אשר בפרוסיה משלח D. Goldstein, Oświęcim

מכתבים ללמד

ערכתי לי שיטה שלמה ומסוימת להורות תלמידים את השפה העברית מרחוק עפ"י מכתבים. המתלמידים יוכלו לרכוש להם את השפה על נקלה ולבוא בה לידי שלמות בכל מקצועותיה, בדקדוק, בכתיבה, בקריאה ובדבור. פרוספקט חנם. סכתב לדוגמא כתר אחד במרקאות.

שבח וואלקאווסקי Krakau, Miodowa 9.

יצאו לאור בירושלם

"שירי ציון"

זמירות למזמורי תהלים ולשירי ר' יהודה הלוי, י. ל. גורדון, נ. אימבר, ח. נ. ביאליק, ש. משרניחובסקי, יעקב כהן. מחברת א' לקול יחיד בלוית המכושית (פיאנא) מחברת ב' למקהלה. מאת אברהם צבי בן-יהודה (אידלווהן). מחיר המחברת שני קראנען.

מזן המחבר: Cantor A. Idelsohn, Jerusalem, Palästina.

יצא לאור הספר החדש

השארית הנפש

מאת ד"ר שלמה רובין. מחירו כתר אחד ולמו"ס הנחה הגונה. נמצא למכירה בכל בתי מסחר הספרים ובקראקא אצל א. פויסמ. ופ. ה. וועט-שטיין, שפיטאלנאססע 20

הארציפיען

פיינסטע סארטען ליפערט L. Apermann Theehandlung & Drahtgewebelager Brody.

Wyd.: | Naftali Hof. S. M. Lazer. Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer. Drukarnia S. L. Dentschera w Podgórzu